

פרק א

י. ויען האיש העומד בין ההדסים ויאמר - המלאך העומד בין ההדסים, ענה לזכריה, אלה - הסוסים, אשר שלח ה' להתהלך בארץ: יא. ויענו - הסוסים, את מלאך ה' העומד בין ההדסים, ויאמרו, התהלכנו בארץ, והנה כל הארץ ישבת ושקטת - ואמרו למלאך: ראינו את הגויים יושבים בשלווה. יב. ויען מלאך ה' ויאמר - ענה המלאך הדובר לזכריה, ה' צבאות, עד מתי אתה לא תרחם את ירושלים ואת ערי יהודה, אשר זעמתה זה שבעים שנה - ה', עד מתי לא תרחם על ישראל, אשר כעסת עליהם זה 70 שנה. יג. ויען ה' את המלאך הדבר בי, דברים טובים דברים נחמים - ה' ענה למלאך הדובר אל זכריה, דברי נחמה על ישראל. יד. ויאמר אלי המלאך הדבר בי, קרא לאמר, כה אמר ה' צבאות, קנאתי לירושלים ולציון קנאה גדולה - מצווה על זכריה לקרוא לפני ישראל, שהי' ינקום (מבבל) את נקמת ירושלים (על חורבן ירושלים), נקמה גדולה. טו. וקצף גדול אני קצף, על הגוים השאננים - ובכעס גדול אעניש את הגויים היושבים בשלווה, אשר אני קצפתי מעט, והמה עזרו לרעה - מפני שאני כעסתי על ישראל כעס מועט, והם הרעו לישראל יותר מדי. טז. לכן - מפני שהרעו לישראל יותר מהראוי, כה אמר ה', שבתני לירושלים ברחמים - אשיב את שכינתי לירושלים ברחמים, ביתי יבנה בה נאם ה' צבאות - וביהמ"ק יבנה בה, וקו ינטה על ירושלים - וקו הבנין, ישוב וינטה על בנין חומות העיר, ולא ימחה בהם המלך להפסיק את הבניה. (קו הבנין, הוא חוט, שבקצהו משקולת. כשמטיל העומד על החומה את החוט, מכון החוט את הבונים - לישר את בנין החומה) יז. עוד קרא לאמר, כה אמר ה' צבאות, עוד תפוצינה ערי מטוב - הערים יתפשטו לכל עבר, מרוב הטובה שאתן בהם, ונחם ה' עוד את ציון ובחר עוד בירושלים - ינחם ה' את ציון, ויבחר עוד בירושלים להשרות בה את שכינתו.

א. בחדש השמיני, בשנת שתים לדריוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא לאמר: ב. קצף ה' על אבותיכם, קצף - קצף ה' על אבותיכם, ומפני כך חרב הבית. ג. ואמרת אלהם, כה אמר ה' צבאות, שובו אלי נאם ה' צבאות, ואשוב אליכם אמר ה' צבאות - שובו אלי, ואז אשיב את שכינתי אליכם. ד. אל תהיו כאבותיכם, אשר קראו אליהם הנביאים הראשנים לאמר כה אמר ה' צבאות שובו נא מדרכיכם הרעים ומעלליכם הרעים, ולא שמעו ולא הקשיבו אלי נאם ה' - אל תהיו כאבותיכם, שלא שמעו בקול הנביאים ולא שבו אל ה' ממעשיהם הרעים. ה. אבותיכם איה הם - הלא מתו בעוונם, (בחרב ברעב ובשבוי), והנביאים הלעולם יחיו - וא"ת, הלא גם הנביאים מתו, אשיב לכם: וכי יחיו לעולם !! (אך לא מתו טרם זמנם, וכל נבואותיהם התקיימו) ו. אך דברי וחקי, אשר צויתי את עבדי הנביאים, הלוא השיגו אבותיכם - אך דברי, שנבאו הנביאים על גורותי, השיגו את אבותיכם ולא את הנביאים, וישובו ויאמרו - אבותיכם עצמם, אמרו לפני החורבן: כאשר זמם ה' צבאות לעשות לנו כדרכינו וכמעללינו, בן עשה אתנו - הנה באה עלינו הרעה, כפי שחשב ה', וניבא להם ע"י הנביאים. ז. ביום עשרים וארבעה, לעשתי עשר חדש הוא חדש שבט, בשנת שתים לדריוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא לאמר: ח. ראיתי הלילה - ראיתי במראה הנבואה בלילה, הנה איש רכב על סוס אדם - הנה, מלאך רוכב על סוס אדום, (רמז, שעתידי ה' ליפרע מבבל וממדי ופרס) והוא עומד בין ההדסים אשר במצלה - והמלאך עומד בעומק המים, בין עצי הדס, (רמז לישראל שבבבל) ואחריו - אחר המלאך, סוסים אדמים שרקים ולבנים - ראה סוסים, אדמים שרקים (מיו צבע) ולבנים. ט. ואמר, מה אלה אדני - שאל את המלאך הדובר אליו, מה מרמז המראה שראה, ויאמר אלי המלאך הדבר בי, אני אראך מה המה אלה:

פרק ב

א. וְאָשָׂא אֶת עֵינָיו וַאֲרָא - במראה הנבואה, וְהִנֵּה אַרְבַּע קַרְנֹת - והנה ארבע קרניים, ב. וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי, מַה אֵלֶּה - על מה רומזות ארבע קרניים אלו ? וַיֹּאמֶר אֵלָי, אֵלֶּה הַקַּרְנֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת יְהוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַם - אלו הבבלים שבאו על בנ"י, מארבע רוחות הארץ ונגחו בהם בקרניהם. ג. וַיִּרְאֵנִי ה' אַרְבַּעַה חָרָשִׁים - אומנים, (היודעים לגדוע ולהפיל את הקרניים). ד. וְאָמַר מַה אֵלֶּה בָּאִים לַעֲשׂוֹת - מה אומנים אלו באו לעשות ? וַיֹּאמֶר לֵאמֹר, אֵלֶּה הַקַּרְנֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת יְהוּדָה - אלו הקרניים, שפזרו את יהודה בגלות, כְּפִי אִישׁ לֹא נִשָּׂא רֵאשׁוֹ - והשפילו אותם כך, שאיש מהם לא הרים את ראשו נגד קרני בבל, (כפי - כשיעור) וַיִּבְאוּ אֵלֶּה - האומנים, לְהַחְרִיד אֹתָם - להחריד ולהרעיד את קרני בבל, לִידוֹת אֶת קַרְנֹת הַגּוֹיִם, הַנְּשָׂאִים קֶרֶן אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה לְזָרוֹתֶיהָ - ולהשליך לארץ, את קרנות בבל שהורמו על יהודה לפזר אותם בגלות. ה. וְאָשָׂא עֵינָיו, וַאֲרָא - במראה הנבואה, וְהִנֵּה אִישׁ, וּבִידּוֹ חֶבֶל מִדָּה - חבל, המודד מרחקים. ו. וַאֲמַר אָנֹכִי אֶתְּהִלְךָ - עם החבל, וַיֹּאמֶר אֵלָי, לְמַד אֶת יְרוּשָׁלַם, לְרֵאוֹת כְּמַה רְחֹבָהּ וְכְמַה אַרְכָּהּ - למדוד את אורכה ורוחבה, של העיר ירושלים. (להמחיש את גודלה כעת, ביחס להתרחבות העיר לעתיד לבוא) ז. וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי יָצָא - המלאך שבידו חבל המידה יוצא מלפני זכריה, וּמַלְאָךְ אַחֵר יָצָא לְקִרְאָתוֹ - ומלאך אחר בא לקראתו. (של המלאך היוצא). ח. וַיֹּאמֶר אֵלָיו - למלאך, שבידו חבל המידה, רֵץ דָּבַר אֶל הַנְּעַר הַלֵּז לֵאמֹר - אל זכריה, (שלשה נתנבאו והם נערים: שמואל, זכריה וירמיה) פְּרֹזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם מֵרַב אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ - לעתיד לבוא, תהיה ירושלים בלי חומה כלל, ותתרחב מאוד ברוב אדם ובהמה. ט. וַאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמָר ה' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב - וה' יגן על ירושלים - כחומה של אש, וּלְכַבּוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ - וכבוד ה' ישכון בתוכה.

י. הוֹי הוֹי - לשון קריאה, וְנִסּוּ מֵאֶרֶץ צְפוֹן נֶאֱמָר ה' - נוסו מבבל, (אלו שלא עלו בראשונה) ועלו לבנות הבית בירושלים, כִּי כָּאֲרַבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם, פָּרַשְׁתִּי אֶתְכֶם נֶאֱמָר ה' - אתם, שגליתם לכל עבר, כארבע רוחות השמים. יא. הוֹי - לשון קריאה, צִיּוֹן הַמְּלֻטִי, יוֹשֶׁבֶת בַּת בְּבַל - המלטו לציון, היושבים בבבל. יב. כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת, אַחֵר כְּבוֹד - אחר הנבואה, על כבוד ה' שישכון בירושלים, שְׁלַחְנֵי אֵל הַגּוֹיִם - נשלחתי לנבא על הגויים, הַשְּׁלָלִים אֶתְכֶם - הלוקחים מכם שלל, כִּי הִנֵּנִי בְּכֶם נֹגֵעַ בְּכַבֵּת עֵינָיו - אשר הנוגע בכם לרעה, לא יִנְקָה מְעוֹנָשׁ, כמו אדם הנוגע באישון העין שמזיק לעצמו בידיו. יג. כִּי הִנֵּנִי מְנִיף אֶת יָדַי עֲלֵיהֶם - על הגויים - להכותם, וְהָיוּ שְׁלָל לְעַבְדֵיהֶם - והעמים, יהיו לשלל לבנ"י שהיו עבדיהם, וַיִּדְעֹתֶם כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנֵי - כשתתקיים נבואה זו לעתיד לבוא, תדעו, שנבואה זו - בשם ה' אמרת. יד. רְנִי וְשִׂמְחֵי בַת צִיּוֹן, כִּי הִנֵּנִי בָּא וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָךְ נֶאֱמָר ה' - שמחו בנ"י, כי הנה ה' בא ומשכין שכינתו בתוך ירושלים. טו. וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֵל ה' בַּיּוֹם הַהוּא - בעת הגאולה, יתחברו עמים רבים לישראל, ויאמינו בה', וְהָיוּ לִי לְעָם - ובאמונתם זו, יחשבו גם הם כְּעַם ה', וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָךְ - אך השכינה - בישראל תשכון, וַיִּדְעֹתִי כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנֵי אֵלַיךְ - ואז תדעו, שנבואתי אמת, ובשם ה' נאמרה. טז. וְנָחַל ה' אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ, עַל אֲדַמַת הַקֶּדֶשׁ - יהודה, יהיו לנחלתו וחלקו של ה', וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם - ויבחר בירושלים להשכין את שכינתו.

וְיִשְׁיִמוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ, וַיִּלְבְּשֵׁהוּ
בְּגָדִים - הַתְּקַבְּלָה תְּפִילְתּוֹ, וּנְתַנּוּ עָלָיו הַמְּצַנֶּפֶת,
וּבְגָדִים נְקִיִּים כְּאִמּוֹר,
וּמִלְאָךְ ה' עֹמֵד - לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ.
ו. וַיַּעַד - הַזֹּהֵר,
מִלְאָךְ ה' בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:

ז. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תֵלֶךְ, וְאִם אֶת
מִשְׁמַרְתֵּי תִשְׁמֹר - אִם תִּשְׁמֹר לִלְכַת בְּדֶרֶךְ ה',
וְגַם אֶתְּהָ תִּדְרֹן אֶת בֵּיתִי - תִּדְוֹן בְּבֵית ה' עַל
הַכְּהֻנִּים,

וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת חֲצָרֵי - וְתִהְיֶה מִמוֹנָה, לִשְׁמֹר
אֶת כָּל צַרְכֵי הַבַּיִת,
וְנִתַּתִּי לָךְ מֵהַלְכִים, בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה -
כִּשְׁתִּפְרַד נִשְׁמַתָּךְ מֵהַגּוֹף, תִּהְלַךְ בֵּין הַמְּלֹאכִים
הָעוֹמְדִים לִפְנֵי ה'.

ח. שְׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אֶתְּהָ וְרַעֲיָךְ
הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ - אֶתְּהָ וְשָׂאֵר הַכְּהֻנִּים,
כִּי אֲנִישֵׁי מוֹפֵת הִמָּה - כִּי רְאוּיִים שִׁיעֶשֶׂה לָהֶם
מוֹפֵת,

כִּי הֲנִי מְבִיא, אֶת עֲבָדֵי צָמַח - כִּי הִנֵּה מְבִיא
אֲנִי אֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שִׁיצְמִיחַ ה' לְיִשְׂרָאֵל.

ט. כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ יְהוֹשֻׁעַ, עַל
אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינַיִם - כִּי הִנֵּה הָאֶבֶנִים
שְׁבִיטוֹד בְּנִין הַבַּיִת, עַל כָּל אַחַת אֲשֵׁים שֶׁבַע
עֵינַיִים, ר"ל, שְׁמִירוֹת רַבּוֹת לְהַצְּלַחַת הַבְּנִין,

הֲנִי מִפְתַּח פֶּתַחָהּ נָאִם ה' צְבָאוֹת - וְעוֹד, שֶׁה'
יַחְקוֹק בְּאֶבֶנִים פִּיתוּחִים (צוּרוֹת), לִפְתּוֹת אֶת
הַבְּנִין,

וּמִשְׁתֵּי אֶת עוֹן הָאָרֶץ הִיא בְּיוֹם אֶחָד - אֲסִיר
מֵעַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ אֶת עוֹנוֹתֵיהֶם, וְלֹא יוֹסִיפוּ
עוֹד לַחְטוֹא.

י. בְּיוֹם הַהוּא נָאִם ה' צְבָאוֹת, תִּקְרְאוּ אִישׁ
לְרֵעֵהוּ אֶל תַּחַת גֹּפֶן וְאֶל תַּחַת תְּאֲנָה - מֵתוֹךְ
הַשְּׁלוֹם וְרוֹב הַטּוֹבָה שִׁיְהִיו, יִקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ,
לִשְׁבֵת תַּחַת הַגֶּפֶן וְהַתְּאֲנָה בַּהֶשְׁקֵט וּבְשִׁלוּהָ.

פרק ד

א. וַיֵּשֶׁב הַמִּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי, וַיַּעֲרִינִי, כְּאִישׁ אֲשֶׁר
יַעֲוֹר מִשְׁנָתוֹ - הָעִיר אוֹתִי הַמִּלְאָךְ מִשְׁנַתִּי,
לְרֹאוֹת מִרְאָה נְבוּאָה, וְהַתְּעוֹרְרֵתִי כְּאִישׁ
שֶׁהַתְּעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ.

יז. הִס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי ה' - יִשְׁתַּקּוּ מִפְּחַד כָּל
הָעַמִּים מִפְּנֵי ה',
כִּי יַעֲוֹר מִמְּעוֹן קִדְשׁוֹ - כִּי כְּבִיכּוֹל הַתְּעוֹרֵר ה'
מִן הַשָּׁמַיִם (שֶׁהֵם מְעוֹנוֹ שֶׁל ה'), לְתַתּוֹ בְּהֵם אֶת
נִקְמָתוֹ.

פרק ג

א. וַיִּרְאֵנִי - בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה,
אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, עֹמֵד לְפָנֶיךָ מִלְאָךְ ה',
וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ - אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל עוֹמֵד לְפָנֶיךָ הַמִּלְאָךְ, וְהַשָּׁטָן עוֹמֵד לְיַמִּין
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְקַטְרֵג עָלָיו, שֶׁבִּנְיָו נִשְׂאוּ נְשִׁים
נְכָרִיּוֹת.

ב. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, יָגַעַר ה' בְּךָ הַשָּׁטָן,
וַיָּגַעַר ה' בְּךָ, הַבְּחֹר בִּירוּשָׁלַם - יָגַעַר ה' הַבּוֹחֵר
בִּירוּשָׁלַם, בְּךָ הַשָּׁטָן, שֶׁלֹּא תִקְטָרֵג עַל יְהוֹשֻׁעַ
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל,

הַלּוֹא זֶה - יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל,
אוֹד מִצֵּל מָאֵשׁ - נִיצַל מֵהַגְּלוּת וְלֹא נִיזוֹק כָּלֵל,
כְּעַנְף הַמַּהְפֵּךְ אֶת הָאֵשׁ, וְהוּא עֲצָמוֹ לֹא נִשְׂרַף.

(וְחִז"ל דְּרָשׁוּ: שִׁיְהוֹשֻׁעַ, צְדִיקֵהוּ וְאֶחָב בֶּן קוֹלִיָּה, הוֹשִׁלְכוּ לְאֵשׁ
ע"י נ"נ - וְרַק יְהוֹשֻׁעַ בְּצַדִּיקוֹתוֹ - לֹא נִיזוֹק ; "וְלִקַּח מֵהֶם
קָלְלָה...לְאִמֹר, יִשְׁמַךְ ה' כְּצַדִּיקֵהוּ וְכֶאֱחָב, אֲשֶׁר קָלַם מִלֶּךְ בְּבֵל
בְּאֵשׁ" יִרְמִיָּהוּ כֵּט' כ"ב)

ג. וְיְהוֹשֻׁעַ הִיָּה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים, וְעֹמֵד לְפָנֶיךָ
הַמִּלְאָךְ - כְּשַׁעֲמֵד לְפָנֶיךָ הַמִּלְאָךְ, עֲדִינָךְ הִיוּ בְּנֵי
עַם נִשְׁוֹתֵיהֶם הַנְּכָרִיּוֹת, וְכֹאִילוֹ בְּגָדֵיךָ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ
מְלוֹכִלְכִים בַּעֲוֹן בְּנָיו.

ד. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר, אֶל הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ לֵאמֹר -
הַמִּלְאָךְ שִׁיְהוֹשֻׁעַ עֹמֵד לְפָנֶיךָ, אִמַּר לְמֹלָכִים
שֶׁלִּפְנֵיךָ,

הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלָיו - הַפְּרִישׁוּ אֶת
בְּנָיו מִנִּשְׁוֹתֵיהֶם הַנְּכָרִיּוֹת,
וַיֹּאמֶר אֵלָיו - הַמִּלְאָךְ לִיהוֹשֻׁעַ,

רְאֵה הָעֵבֶרְתִּי מֵעֲלֶיךָ עוֹנֵךְ, וְהַלְבַּשׁ אֶתְּךָ מִחֻלְצוֹת
- רְאֵה, הָעֵבֶרְתִּי מֵעֲלֶיךָ אֶת לְכַלּוֹךְ הָעוֹוֹן שֶׁעֲלֶיךָ,
וְהַלְבַּשְׁתִּי אוֹתְךָ בְּגָדִים נְאִים וְנְקִיִּים.

ה. וַאֲמַר - זְכַרְיָה לְמִלְאָךְ,
יִשְׁיִמוּ צְנִיף טְהוֹר עַל רֹאשׁוֹ - יִתְּנוּ אֶת מְצַנֶּפֶת
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, (שִׁיתְּנוּ עָלָיו כְּתוֹר
כְּהוֹנָה גְּדוּלָּה),

ב. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אֶתְּהָ רְאָה - בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה,

וַיִּדְעַתְּ, כִּי ה' צְבָאוֹת שִׁלְחָנִי אֲלֵכֶם - ואז ידעו כל ישראל, כי מה' ניבא זכריה נבואה זו.

י. כִּי מִי בָּז לַיּוֹם קִטְנוֹת - כי מי שהיה מבזה בליבו את קטנותו של הבנין, (כמו שמצאנו בעזרא: "וַרְבִּים מִהִלְהַנִּים וְהַלְוִיִּם, וְרֹאשֵׁי הָאֲבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם, בְּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל, וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל. וְאִין הָעַם מְפִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשְּׂמִיחָה לְקוֹל בְּכִי הָעַם כִּי הָעַם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה, וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמִרְחוֹק", עזרא ג' יב')
וְשִׁמְחוּ וְרָאוּ אֶת הָאֲבֹן הַבְּדִיל בְּיַד זְרַבְבָּל -
כשיראו את אבן הבדיל ביד זרובבל, ישמחו כולם,

שְׁבַעָה אֵלֶּה - בשבעה עיניים שאמר לעיל: "על אבן אחת שבעה עיניים" - אשמור על הבנין, **עֵינֵי ה' הִמָּה, מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ -** הם עיני ה' המשוטטים בארץ, לשמור על המשך הבנין.

יא. וְאָעַן וְאָמַר אֲלֵיו - אל המלאך,
מָה שְׁנֵי הַזִּיתִים הָאֵלֶּה, עַל יָמִין הַמְּנוּרָה וְעַל שְׂמֹאלָה - מה מרמזים שני הזיתים, שמימין ומשמאל למנורה.

יב. וְאָעַן שְׁנֵיתָ וְאָמַר אֲלֵיו - אל המלאך,
מָה שְׁתֵּי שְׂבָלֵי הַזִּיתִים, אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתְּרוֹת הַזְּהָב - שני ענפי הזית, (ענפים המלאים בגרגירי זיתים, כמו השיבולת המלאה בגרגירי תבואה), היוצאים מכל זית שמצידי המנורה, לתוך שני כלים, שבהם נדרכים הזיתים מאליהם,
הַמְּרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזְּהָב - ומרוקנים הצנתרות את השמן הצלול ומזוקק כזהב - לתוך הגולה, ומשם יוצא השמן למוצקות, ומשם לנרות.

יג. וַיֹּאמֶר אֲלֵי לְאָמַר, הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה אֵלֶּה -
הלא מעצמך תבין למה מרמזים אלו,
וְאָמַר לֹא אֲדַנִּי:

יד. וַיֹּאמֶר - המלאך,
אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיְצָהָר - שני הזיתים, מרמזים על המלך והכהן הגדול, הנמשכים שניהם בשמן, **הַעֲמָדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ -** העומדים לפני ה' אדון כל הארץ, לעשות רצונו. ומה שראה את השמן הנעשה מאליו, רומז, שלא ימלוך המלך (זרובבל בן שאלתיאל וזרעו), ולא יכהן הכהן (יהושע בן יהוֹצֶדֶק וזרעו), בחיל ובכח ידי אדם, כי אם ברצון ה'.

וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זְהָב פְּלֶה - מנורה, שכולה מזהב,

וְגִלְהָה עַל רֵאשֵׁה - ספל גדול מעליה,
וְשַׁבְעָה נִרְתִּיחָה עָלֶיהָ - בראשי הקנים, היו שבעה נרות, (נר - כלי לקבל את השמן והפתילות),
שְׁבַעָה וְשַׁבְעָה מוּצָקוֹת, לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֵאשֵׁה -
ושבעה צינורות, שבהן ניצק השמן מהגלה אל כל אחד מהנרות. (יחד - 49 מוצקות)

ג. וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ, אֶחָד מִיָּמִין הַגִּלְהָה, וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָה - ושני עצי זית, אחד מימין ואחד משמאל לגלה.

ד. וְאָעַן וְאָמַר אֶל הַמְּלָאֲךָ הַדֹּבֵר בִּי לְאָמַר מָה אֵלֶּה אֲדַנִּי - מה מרמז מראה זה.

ה. וַיַּעַן הַמְּלָאֲךָ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי, הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הִמָּה אֵלֶּה - הלא מעצמך תבין על מה מרמז,

וְאָמַר, לֹא אֲדַנִּי:

ו. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵי לְאָמַר, זֶה דְבַר ה' אֵל זְרַבְבָּל לְאָמַר - מראה זה, סימן הוא לזרובבל,

לֹא בַחִיל וְלֹא בַכַּח, כִּי אִם בְּרוּחֵי אֱמֶר ה' צְבָאוֹת - כמו שראית במראה הנבואה את המנורה נעשית מאליה, והשמן ניצק אל הנרות בלא יד אדם, כך לא בכח יד אדם יבנה הבית, כי אם בכוח רוח ורצון ה' יבנה הבית.

ז. מִי אַתָּה הָרַגְדוֹל - איזו חשיבות יש לסנבלט וחבריו, הרוצים לעכב הבנין, ומחשיבים את עצמם להר גדול,

לִפְנֵי זְרַבְבָּל לְמִישֹׁר - הלא אשים אותם, כמישור לפני זרובבל, ולא תעכבו את הבנין,
וְהוֹצִיא אֶת הָאֲבֹן הָרֵאשֵׁה - יוציא את אבן

הבדיל לבנות הבנין, (אבן הבדיל, קשורה בקצה חוט. כשמטיל העומד על החומה את אבן הבדיל, מִכּוֹן הַחוּט אֶת הַבוֹנִים - לישר את קירות הבנין)

תְּשִׂאוֹת חֵן חֵן לָהּ - ישבחו את חן האבן והבנין הנעשה על ידה, בקול שאון.

ח. וַיְהִי דְבַר ה' אֲלֵי לְאָמַר:

ט. יָדֵי זְרַבְבָּל יִסְדוּ הַבַּיִת הַזֶּה - ידי זרובבל, שמו את יסוד הבית (בזמן כורש),

וַיִּדְּיוּ תְּבַצְעֶנָּה - וידיו גם ישלימו את הבנין, (כמו: "וְהָיָה כִּי יַבְצַע ה' אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ בְּהַר צִיּוֹן..." , ישעיהו י' יב')

פרק ה

א. וָאָשׁוּב וָאֲשָׂא עֵינַי וָאֶרְאָה, וְהִנֵּה מְגִלְהָה עֹפָה -
ראה במראה, מגילה עפה כלפי מעלה. (מגילת פורענות, כעין מה שראה יחזקאל)

הַרְשָׁעָה - היא משל לעשרת השבטים שהרשיעו ועבדו ע"ז,
וַיִּשְׁלַח אֹתָהּ אֶל תּוֹךְ הָאֵיפָה - והשליך את האשה לתוך מידת "איפה", להורות, שבה יימדד ענשה של האשה,
 (במידה שהרשיעה, שיטבה בתוך האיפה מרצונה לרמות בה, באותה המידה יבוא ענשם)
וַיִּשְׁלַח אֶת אֶבֶן הָעוֹפֶרֶת אֶל פִּיהָ - והשליך את ככר העופרת הנישאת באויר (עופרת זו, היא משל לאבני המשקל ששקלו ברמאות איש לרעהו), שתישקע בתוך פיה של האשה. (משל לאורך ולצרות הגלות)
ט. וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאָרָא, וְהִנֵּה שְׁתֵּי נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם, וְלֹהֲנָה כְּנָפִים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה - שתי הנשים, משל ליהודה ובנימין, שיוצאות מארצן ועפות עם כנפיים ככנפי חסידה,
וַתִּשָּׂאנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם - ונושאות במעופן בין השמים לארץ את מידת האיפה, שאף הן יענשו במידת ובשיעור עוונם.
י. וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנֹכִי הִמָּה מוֹלֵכוֹת אֶת הָאֵיפָה - להיכן מוליכות הנשים את האיפה.
יא. וַיֹּאמֶר אֵלַי לְבָנוֹת לֵה בֵּית בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר - לבנות להן בית בארץ בבל,
וְהוֹכֵן - ששם מוכן לה מקום גלותה,
וְהִנִּיחָה שָׁם עַל מְכַנְתָּהּ - וישארו וחלק מיהודה ובנימין לא ישובו לארץ, ויהיו מונחים בגלות בבל המוכנה להם.

פרק ו

א. וְאָשָׁב וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאָרָא וְהִנֵּה אַרְבַּע מְרַקְבּוֹת יוֹצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַהָרִים, וְהָהָרִים הָרִי נְחֹשֶׁת - ראה במראה הנבואה, ארבע מרכבות סוסים (רמז על ממשלת ארבע מלכויות: בבל, מדי, יון ואדום), היוצאים מבין שני הרי נחושת (רומז על חוזק המלכויות).
ב. בַּמְרַקְבָּה הָרִאשׁוֹנָה סוּסִים אֲדָמִים - רמז למלכות בבל,
וּבַמְרַקְבָּה הַשְּׁנִיָּת סוּסִים שְׁחֹרִים - מלכות מדי ופרס.

ג. וּבַמְרַקְבָּה הַשְּׁלִישִׁית סוּסִים לְבָנִים - רמז למלכות יון,
וּבַמְרַקְבָּה הָרְבִיעִית, סוּסִים בְּרָדִים אֲמָצִים - רמז למלכות אדום המושלת עם מלכות ישמעאל. (לכך יש בסוסים אלו שני גוונים: ברודים - כתמים לבנים כצורת ברד, אמוצים - י"א כמראה הדשן).

ב. וַיֹּאמֶר אֵלַי מַה אַתָּה רֹאֶה, וְאָמַר, אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עֹפָה, אֲרָכָה עֶשְׂרִים בָּאָמָה וְרַחְבָּה עֶשְׂרֵי בָאָמָה - השיב למלאך שרואה מגילה עפה, באורך עשרים אמה, ורוחב עשר אמות.
ג. וַיֹּאמֶר אֵלַי, זֹאת הָאֵלָה הַיּוֹצֵאת עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ - זאת המגילה שכתוב בה, על הפורענות שתצא ותבוא בכל הארץ,
כִּי כָל הַגֹּנֵב - כל איש הגונב מרעהו,
מִזָּה - מהפורענות הכתובה במגילה,
כְּמוֹהָ נִקָּה - כמו הפורענות הזו, כך יבוא עליו וינקה מן העולם (ימות).
וְכָל הַנִּשְׁבָּע - וכל איש הנשבע לשקר,
מִזָּה - מהפורענות הכתובה במגילה,
כְּמוֹהָ נִקָּה - כמו הפורענות הזו, כך יבוא עליו וינקה מן העולם. (ימות)
ד. הַיּוֹצֵאתִיהָ, נָאִם ה' צְבָאוֹת - הוצאתי את הפורענות ממקומה,
וּבָאָה אֶל בֵּית הַגֹּנֵב, וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בְּשָׁמַי לְשָׁקֵר - ותבוא אל הגנב ואל הנשבע לשקר,
וְלֹנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - תשכון ותלון בתוך בתיהם,
וְכִלְתוּ, וְאֵת עֵצָיו וְאֵת אֲבָנָיו - ותכלה אותן, ואת עצי ואבני ביתו.
ה. וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי - יצא מלפני זכריה,
וַיֹּאמֶר אֵלַי שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מַה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת - ושוב נראה לפניו, ואמר לו להתבונן על המראה היוצא לפניו.
ו. וְאָמַר מַה הִיא - שאל זכריה את המלאך, מה הוא מראה זה שאני רואה,
וַיֹּאמֶר - המלאך,
זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת - זאת מידת איפה, היוצאת לפניך במראה,
וַיֹּאמֶר, זֹאת עֵינָם בְּכָל הָאָרֶץ - בזאת האיפה ושאר המידות, נתנו את עיניהם לרמות איש את רעהו בכל הארץ.
ז. וְהִנֵּה כָּפַר עֹפֶרֶת נִשְׂאת - הנה עופרת במשקל כיכר, נישאת באויר מעל הארץ,
וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה - ואשה אחת (האשה, רמז לעשרת השבטים), יושבת בתוך האיפה שבה ימדד ענשם, (במידת איפה פשעו, ובה ימדד ענשם)

ח. וַיֹּאמֶר - המלאך,
זֹאת - האשה,

זכריה

ד. וְאֵעַן וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי - על מה רומזים מראות אלו.
ה. וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי, אֵלֶּה אַרְבַּע רְחוֹת הַשָּׁמַיִם - אלה ארבע מלכויות המושלות בארבע רוחות השמים, יוצאות, מִהִתְיַצֵּב עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ - יוצאות מלפני ה' אדון הארץ, למשול בעולם.
ו. אֲשֶׁר בָּהּ הַסּוּסִים הַשְּׁחֹרִים - מלכות מדי ופרס, יִצְאִים אֶל אֶרֶץ צְפוֹן - לכבוש את בבל, שמצפון להם, וְהִלְבְּנִים - מלכות יון, יִצְאוּ אֶל אַחֲרֵיהֶם - יצאה למשול, אחר מדי ופרס, וְהַבְּרָדִים יִצְאוּ אֶל אֶרֶץ הַתִּימָן - ומלכות רומי, יצאה למשול בארץ תימן (זרום).
ז. וְהָאֲמָצִים יִצְאוּ וַיִּבְקְשׂוּ לְלַכֵּת לְהַתְּהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ - וישמעאל שהלכו ובקשו גם הם ממשלה, וַיֹּאמֶר לָכֵן הִתְּהַלְכוּ בְּאֶרֶץ וְתִתְּהַלְכֶנָּה בְּאֶרֶץ - נתנה להם הרשות מאת ה' להתהלך בארץ, לכבוש ולמשול בארצות.
ח. וַיִּזְעַק אֶתִּי וַיִּדְבֹּר אֵלַי לֵאמֹר - קרא אלי בקול גדול, ואמר לי, רְאֵה, הַיּוֹצֵאִים אֶל אֶרֶץ צְפוֹן - מדי ופרס שיצאו לכבוש את בבל, הַנִּיחוּ אֶת רוּחֵי בְּאֶרֶץ צְפוֹן - הניחו והרגיעו את כעסי על בבל, על שהרעו לישראל יותר מדי.
ט. וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר:
י. לְקוֹחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה, מִחֻלְדַּי וּמֵאֵת טוֹבִיָּה וּמֵאֵת יַדְעִיָּה - לך תקח, מחלדי, טובייה וידעייה, הבאים מהגולה שבבבל, תרומת כסף וזהב, שיביאו לבנין הבית.
יב. וּבָאתְ אִתָּהּ בָּיִת הַהוּא - ביום שישובו מבבל, וּבָאתְ בֵּית יִאֲשִׁיָּה בֶן צְפַנְיָה אֲשֶׁר בָּאוּ מִבָּבֶל - ובא אל בית יאשיה, ששם יהיו כשיבואו.
יג. וְלָקַחְתְּ כֶּסֶף וְזָהָב, וְעָשִׂיתְ עֲטֹרוֹת - ומהכסף וזהב שתקח תעשה כתרים, וְשַׂמְתְּ בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל - ותשים בראש הכהן הגדול.
(ובראש המלך, הוא זרובבל).

פרק ז
א. וַיְהִי בַשָּׁנָה אַרְבַּע לְדַרְיֹוֹשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דְבַר ה' אֶל זְכַרְיָה, בְּאֶרְבַּעָה לַחֹדֶשׁ הַתְּשַׁעִי בְּכֶסֶלּוֹ - ב - ד' בכסלו, הוא החודש התשיעי.
ב. וַיִּשְׁלַח בֵּית אֵל, שֵׁר אֶצֶר וְרָגַם מְלָךְ וְאַנְשָׁיו, לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי ה' - שראצר, ורגם מלך (שם איש) ואנשיו, נשלחו לבית אל להתפלל לפני ה'.
ג. לֵאמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר לְבֵית ה' צְבָאוֹת, וְאֶל הַנְּבִיאִים לֵאמֹר - וכן לשאול את הכהנים והנביאים, הַאֲבָכָה בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִשִּׁי - האם עלינו להתאבל ולבכות עוד, בחודש אב על חורבן הבית, הַנִּזְר, כִּי אֲשֶׁר עָשִׂיתָ זֶה כִּפְמָה שָׁנִים - להתנזר ולפרוש מאכילה ושתייה, כפי שאנו עושים זה כמה שנים.

ד. וַיְהִי דְבַר ה' צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר:
ה. אָמַר אֵל כָּל עַם הָאָרֶץ וְאֶל הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר, כִּי צַמְתֶּם וְסָפוּד בְּחַמִּישֵׁי וּבְשִׁבְעֵי, וְזֶה שְׁבָעִים שָׁנָה, הַצּוֹם צַמְתִּנִּי אֲנִי - וכי בשבילי אתם צמים כבר 70 שנה, בחודש החמישי (צום ט' באב) והשבועי (צום גדליה) ?

יב. וְאָמַרְתְּ אֵלָיו לֵאמֹר - תאמר ליהושע הכהן הגדול, כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, הֲנָה אִישׁ צָמַח שָׁמוֹ - הנה האיש זרובבל, נקרא צמח, להורות, שמלכותו תצמח ותגדל,

יג. וְאָמַרְתְּ אֵלָיו לֵאמֹר - תאמר ליהושע הכהן הגדול, כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, הֲנָה אִישׁ צָמַח שָׁמוֹ - הנה האיש זרובבל, נקרא צמח, להורות, שמלכותו תצמח ותגדל,

ו. וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי תִשְׁתּוּ - ואם תאכלו ותשתו, הֲלוֹא אַתֶּם הָאֹכְלִים וְאַתֶּם הַשְּׂתִים - הלא אתם נהנים מכך ולא אני!

ז. הֲלוֹא אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא ה' בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, בְּהִיּוֹת יְרוּשָׁלַם יִשְׁבֵת וְשָׁלוֹה, וְעָרִיָה סְבִיבֹתֶיהָ - הלא הצום נגרם, מפני שלא שמעתם לנביאים הראשונים, שהוכיחו אתכם על עוונותיכם, בעוד ישבה ירושלים והערים שמסביבה בשקט ובשלוה, וְהִנְגַב וְהִשְׁפִּלָה יִשָׁב - ישבו גם הם בשלוה.

ח. וַיְהִי דְבַר ה' אֶל זְכַרְיָה לֵאמֹר: וְהָרָה ה' צְבָאוֹת לְאִמֹר - כך אמר ה', ביד הנביאים הראשונים, מִשְׁפֵּט אֲמַת שְׁפֹטוֹ, וְחֹסֵד וְרַחֲמִים עָשׂוֹ אִישׁ אֶת אָחִיו - עשו משפט אמת, וחסד בין איש לרעהו.

ט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לְאִמֹר - כך אמר ה', ביד הנביאים הראשונים, מִשְׁפֵּט אֲמַת שְׁפֹטוֹ, וְחֹסֵד וְרַחֲמִים עָשׂוֹ אִישׁ אֶת אָחִיו - עשו משפט אמת, וחסד בין איש לרעהו.

י. וְאַלְמִנָה וַיְתוֹם גָּר וְעַנִּי אֶל תַּעֲשֹׂקוֹ, וְרַעַת אִישׁ אָחִיו אֶל תַּחֲשֹׁבוֹ בְּלִבְבְּכֶם - אפילו בלבבכם לא תחשבו רעה על חבריכם, ובודאי שלא תעשו לו רעה.

יא. וַיִּמְאָנוּ לְהִקְשִׁיב - לתוכחות הנביאים, וַיִּתְּנוּ כְתָף סָרְרֵת - הסירו את כתפיהם מלעמוד לפני ה', ופנו לאחוריו, וְאַזְנֵיהֶם הִכְבִּידוּ מִשְׁמוֹעַ - מלשמוע את דבר ה'.

יב. וְלִבָּם שָׁמוּ שְׁמִיר, מִשְׁמוֹעַ אֶת הַתּוֹרָה, וְאַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁלַח ה' צְבָאוֹת בְּרוּחוֹ בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים - חזקו והקשו את ליבם כשמיר (אבן חזקה), מלשמוע את רצון ה' שמסר ביד הנביאים הראשונים, וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל מֵאֵת ה' צְבָאוֹת - ובכך, גרמו לכעס גדול מאת ה' עליהם.

יג. וַיְהִי כֹאֲשֶׁר קָרָא וְלֹא שָׁמְעוּ - כמו שה' קרא אליהם לחזור בתשובה ממעשיהם, ולא שמעו בניי לקריאתו, כִּן יִקְרָאוּ וְלֹא אֲשַׁמְעֵם, אָמַר ה' צְבָאוֹת - כך, כשיקראו אליו בצרותיהם, לא ישמע לצעקתם.

יד. וְאַסְעָרֶם - אפיץ ואפזר אותם בגלות, בחוּזֶק רַב כְּרוּחַ סַעֲרָה, עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם - אל כל הגויים שאינם מכירים, וְהָאָרֶץ נִשְׁמָה אַחֲרֵיהֶם מֵעֵבֶר וּמִשָּׁב - הארץ תהיה שממה מכל עובר ושב, וְיִשְׁיִמוּ אֶרֶץ חֲמֹדָה לְשִׁמָּה - ארץ שהיו הכל חומדים אותה, נעשתה לשממה.

י. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יא. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

יב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יג. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יד. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

ט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

י. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יא. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

יב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יג. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יד. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

ט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

י. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יא. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

יב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יג. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יד. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

י. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

י. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - להשלים בנין הבית, הַשְּׁמַעִים בְּיָמֵים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית ה' צְבָאוֹת הִיחַל לְהַבְנוֹת - אתם, השומעים את דברי הנביאים, משנת שתיים לדריוש, שאז ניבאו לכם הנביאים, שתבוא עליכם ברכה בחידוש הבניה, ובעיניכם רואים אתם את קיום הנבואה.

יא. מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבַנְדִי (מיום כד' בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת הבניה), חָגִי ב' יוֹם

יא. וַיְהִי דְבַר ה' אֶל זְכַרְיָה לֵאמֹר: ב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, קִנְאֵתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה - אנקום את נקמת ירושלים מאת כל הגויים,

פרק ח

יא. וַיְהִי דְבַר ה' אֶל זְכַרְיָה לֵאמֹר:

ב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, קִנְאֵתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה - אנקום את נקמת ירושלים מאת כל הגויים,

יט. **כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי - יוֹ**
בתמוז, (שנבקעה העיר)

וְצוֹם הַחֲמִישִׁי - ט' באב, (חורבן הבית)
וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי - צוֹם גדליה, (על שנרצח גדליה בן
אחיקם)

וְצוֹם הָעֲשִׂירִי - עשרה בטבת, (תחילת המצור על
ירושלים)

יְהִי לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים
טוֹבִים - יהפכו לעתיד לבוא לימי שמחה ומועד,
וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ - בתנאי שתאהבו לעשות
משפט אמת, ושלום בין איש לרעהו.

כ. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת,

עַד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיֹשְׁבֵי עָרִים רְבוֹת - לעתיד
לבוא עוד יבואו עמים ויושבי ערים רבות
לירושלים,

כא. וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אַחַת אֶל אַחַת לֵאמֹר - יבואו
יושבי עיר אחת לעיר אחרת ויאמרו:

נִלְכָה הַלּוֹד לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי ה' וּלְבַקֵּשׁ אֶת ה'
צְבָאוֹת - בואו נלך להתפלל לה' בירושלים,

אֲלֵכֶה גַם אֲנִי - וישיבו להם יושבי אותה העיר,
אף אנו נלך.

כב. וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים,

וְגוֹיִם עֲצוּמִים - עצומים במספר,

לְבַקֵּשׁ אֶת ה' צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלַם, וּלְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי
ה' :

כג. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת בְּיָמֵים הַהֵמָּה, אֲשֶׁר
יַחְזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מְכַל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם
וְהַחְזִיקוּ בְּכַנֶּף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נִלְכָה עִמָּכֶם בִּי

שְׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם - שיבואו רבים, ויחזיקו
בכנף איש יהודי, ויאמרו: "נלך עמכם, כי שמענו

שה' עמכם". (אמר ריש לקיש: כל הזהיר בציצית, זוכה
ומשמשין לו 2800 עבדים, שנאמר: "כה אמר ה' צבאות, בימים

ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים, והחזיקו
בכנף איש יהודי לאמר "... ; 70 אומות ומכל אומה שבשבעים
לשון יבואו 10, לכל אחת מארבע הכנפות - הרי 2800.)

פרק ט

א. מִשָּׂא דְבַר ה', בְּאֶרֶץ חֲדָרָד וּדְמָשֶׁק מִנְחָתוֹ -
נבואות ה' תהיינה גם בחדרד (עיר ליד דמשק)
ודמשק, מפני שגבול א"י, יתרחב ויתפשט עד

אליהם,
ב. פִּי לֹה' עֵין אֲדָם - כי עיני כל האדם יהיו נישאות
אל ה' ולאמונתו, ולכן יכללו גם הם בא"י,

וְכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל - וכל שכן עיני כל שבטי
ישראל.

ג. וְגַם חֲמַת תִּגְבַּל בָּהּ - וגם העיר חמת, תהיה
בתוך גבול א"י,

צַר וְצִידוֹן - ואף צור וצידון יכללו בגבול א"י,
פִּי חֲכָמָה מְאֹד - אף שצור, היתה תמיד בוטחת
בחכמתה, גם היא תכנע לפני ה'.

אֵין שְׁלוֹם, מִן הַצָּר - אין שלום מפני האוייב
הבא עליהם.

וְאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ - ונתתי
בליבכם, לריב איש עם רעהו.

יא. וְעַתָּה - בשנה הרביעית לדריוש, ב - ד'
בכסלו. (תחילת הנבואה בפרק ז')

לֹא כִימִים הָרִאשׁוֹנִים אֲנִי לְשִׂאֲרֵית הָעָם הַזֶּה
נְאֻם ה' צְבָאוֹת - וכעת אתן ברכה במעשה

ידיכם, שלא כימים הראשונים, מיום כד'
בכסלו, בשנת שתיים לדריוש - יום תחילת

הבניה, עד היום, שנתתי מארה וקללה במעשה
ידיכם.

יב. פִּי זָרַע הַשְּׁלוֹם - מה שתזרעו - תקצרו, וכך
יבוא שלום בין איש לרעהו,

הַגִּפְן תִּתֵּן פְּרִיָּהּ, וְהָאֶרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ,
וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם,

וְהִנְחַלְתִּי אֶת שְׂאֲרֵית הָעָם הַזֶּה אֶת כָּל אֱלֹהֵי -
ואת כל הטובות האלה ינחלו בני"י.

יג. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הֵייתֶם קַלְלָה בְּגוֹיִם, בֵּית יְהוּדָה
וּבֵית יִשְׂרָאֵל - כמו שהייתם סמל של קללה בין

הגויים, וכשקללו אמרו: תהיה מקולל כיהודים
המקוללים,

כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהֵייתֶם בְּרָכָה - כך כעת אושיע
אתכם ותהיו סמל של ברכה, ויאמרו בברכתם:

ישמיד ה' כיהודים המבורכים,
אֶל תִּירָאוּ תַחֲזִיקְנָה יְדֵיכֶם - לכן, אל תפחדו,

וחזקו ידיכם לבנות הבית.
יד. כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת,

כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהָרַע לְכֶם, בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם
אֶתִּי אָמַר ה' צְבָאוֹת - כמו שחשבתי להרע לכם,

כשהכעיסו אותי אבותיכם במעשיהם,
וְלֹא נִחַמְתִּי - ולא התחרטתי מהרעה והבאתי

אותה עליכם.
טו. כֵּן שָׁבַתִּי זָמַמְתִּי בְּיָמֵים הָאֵלֶּה, לְהִיטִיב אֶת

יְרוּשָׁלַם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה - כך, בימים האלה,
אשוב לחשוב עליכם להטיב לכם,

אֶל תִּירָאוּ - לכן אל תיראו.
טז. אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ,

דַּבְּרוּ אֲמַת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ - ולא אחד בפה ואחד
בלב,

אֲמַת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפֹטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם -
שהמשפט יהיה משפט אמת, שיביא שלום בין
בעלי הדין.

יז. וְאִישׁ אֶת רֵעֵת רֵעֵהוּ אֶל תַּחֲשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם -
(הזהירים על שנאת חנם, והיא שהחריבה בית המקדש שני).

וּשְׁבַעְתֶּם שֶׁקֶר אֶל תֵּאָהָבוּ,
כִּי אֶת כָּל אֱלֹהֵי אֲשֶׁר שָׁנְאֹתִי נְאֻם ה' - כי את כל
אלה אני שונא.

יח. וַיְהִי דְבַר ה' צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר:

ג. **וּתְבֹנָן צֹר מְצֹר לָהּ** - ואף שתמיד היו אנשי צור בונים מבצרים, להתחזק בהם נגד האוייבים, **וּתְצַבֵּר כְּסֶף כְּעָפֶר** - ואספו כסף רב - כעפר, **וְחָרוּץ, כְּטִיט חוּצוֹת** - וזהב רב, כטיט המושלך בחוצות.

ד. **הִנֵּה ה' יוֹרֵשָׁנָה** - הנה ה', יגרש אותם מארצם, **וְהִפָּה בְיָם חִילָה** - ואת כל החיילים שבצור, יכה ויטביע ביים, **וְהָיָא בָּאֵשׁ תֹּאכַל** - והעיר תשרף באש.

ה. **תֵּרָא אֲשַׁקְלוֹן וְתִירָא, וְעֵזָה וְתַחִיל מְאֹד** - הערים אשקלון ועזה יפחדו מאוד, בראותם את מפלת צור הגדולה, **וְעַקְרוֹן, כִּי הוֹבִישׁ מִבְּטָה** - והעיר עקרון (בארץ פלישתים), תתבייש על שהיתה מביטה אל צור שתעזור לה בצרתה, **וְאָבֵד מֶלֶךְ מַעֲזָה** - תאבד המלכות ממלך עזה, ותכבש ביד ישראל, **וְאֲשַׁקְלוֹן לֹא תֵשֵׁב** - מפני שגם היא תכבש ביד ישראל.

ו. **וַיֵּשֶׁב מִמְּזֹר בְּאֲשֶׁדוּד** - ובאשדוד, ישבו בניי, שהם כזרים ונכרים בה, **וְהִכְרַתִּי גְאוֹן פְּלִשְׁתִּים** - ואכרית את גאוותם של פלישתים, ולא ימשלו עוד בארצם.

ז. **וְהִסְרַתִּי דָמָיו מִפִּיו, וְשִׁקְצִיו מִבֵּין שִׁנָּיו** - אסיר מפלישתים את הרשעים, שהיו שופכים דם בניי, ובכך, כאילו אכלו בשר משוקץ ומאוס לפני ה', **וְנִשְׁאָר גַּם הוּא לְאֵלֵהֶינוּ** - והנשארים מהם, יהיו גם הם נאמנים לה' אלוקינו, **וְהָיָה כְּאֵלֶף בֵּיהוּדָה** - ויהיו כגדולים שבאנשי יהודה, **וְעַקְרוֹן כִּיבוּסִי** - ואנשי עקרון ישבו בתוך בניי, כיבוסי שישבו בתוך אנשי ירושלים ונתנו להם מס.

ח. **וְחִנִּיתִי לְבֵיתִי מְצַבָּה, מַעֲבָר וּמִשָּׁב** - אחנה ליד ביתי (ביהמ"ק), להגן על בניי מכל צבא ומעובר ושב, שיבואו להרע להם, **וְלֹא יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם עוֹד נֶגֶשׁ** - ולא יעבור עוד על ישראל, נוגש ולוחץ להרע להם, **כִּי עֲתָה רְאִיתִי בְּעֵינַי** - כי עתה, רואה אני את צרתם להגן עליהם, ולא אסתיר עוד את פני מהם.

ט. **גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן, הֲרִיעֵי בַת יְרוּשָׁלַם** - שמחו מאוד בני ציון, והריעו בקולכם בשמחה, **הִנֵּה מֶלֶךְ יְבוּא לָךְ** - מלך המשיח, **צְדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא** - צדיק הוא, ויושיע את ישראל, **עֲנִי** - ענותן וכנוע לפני ה'.

וּרְכַב עַל חֲמֹר - וירכב על חמור, כמידת הענוה, (אף שכל העולם יהיה ברשותו)
וְעַל עֵיזָר בֶּן אֶתְנָת - או על עֵיזָר - בן האתון.
 י. **וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֲפְרַיִם, וְסוּס מִירוּשָׁלַם** - אכרית מאפרים ומירושלים רכבי וסוסי מלחמה, **וְנִכְרַתָּה קִשְׁת מִלְחָמָה** - ואכרית את קשתות המלחמה, (שלא יעסקו עוד במלחמות)
וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְגוֹיִם - וידבר דברים, שיביאו שלום בין העמים,
וּמִשְׁלוֹ מִיָּם עַד יָם - וימשול מהים עד סוף צד מערב, היינו בכל העולם,
וּמִנְהַר עַד אֲפְסֵי אֶרֶץ - ומנהר פרת, עד קצות הארץ.
 יא. **גַּם אֶת בְּדָם בְּרִיתְךָ** - גם אתם בניי, בזכות דם הברית, (י"א: דם המילה, וי"א: דם שזרק משה על בניי, בברית שמירת התורה בפר' משפטים)
שִׁלַּחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר, אֵין מִיָּם בּוֹ - אשלח מהגלות, את בניי שהיו כאסירים בבור ללא מים. (משל לצרות ולקושי הגלות)
 יב. **שׁוּבוּ לְבַצְרוֹן** - שובו בניי לירושלים, שהיא חזקה כעיר מבוצרת,
אֲסִירֵי הַתְּקוּהָ - אתם, שאסורים וקשורים כל ימי הגלות בתקוה לגאולה,
גַּם הַיּוֹם מְגִיד מִשְׁנָה אֲשִׁיב לָךְ - גם היום אומר לך בשורה שניה (שמפרש בפסוק הבא), מלבד הבשורה על בנין הבית.
 יג. **כִּי דַרְכֵי לִי יְהוּדָה** - אכין את יהודה להלחם בְּיָנִין (בזמן החשמונאים), כדריכת הקשת בחיצים,
קִשְׁת מִלְּאֵתִי אֲפְרַיִם - מלאתי את יד אפרים בקשת,
וְעוֹרֹרְתִי בְּנִיךָ צִיּוֹן עַל בְּנֵיךָ יָוֹן - יעורר ה' את בני ציון, להלחם עם בני יָוֹן,
וְשִׁמְתִּיךָ כְּחָרֵב גְּבוּר - ואשים אתכם להיות כחרב של גיבור, ההורגת ומשכלת את חיילי האוייב.

יד. **וְה' עֲלֵיהֶם יִרְאָה** - וכבוד ה', יתגלה ויראה על ישראל בנצחון המלחמה,
וַיֵּצֵא כְּבָרֶךְ חֲצוֹ - וחיציו של ה', ימהרו להכות באוייב כמהירות הברק,
וְה' אֲלוֹקִים בְּשׁוֹפָר יִתְקַע - כגיבור התוקע במלחמה,
וְהִלָּךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן - ויבוא על יָוֹן במהירות, כרוח דרומית הבאה בסערה.
 במהירות כרוח בערה להכות את ארץ תימן, שבדרום א"י.

ג. **וּתְבֹנָן צֹר מְצֹר לָהּ** - ואף שתמיד היו אנשי צור בונים מבצרים, להתחזק בהם נגד האוייבים, **וּתְצַבֵּר כְּסֶף כְּעָפֶר** - ואספו כסף רב - כעפר, **וְחָרוּץ, כְּטִיט חוּצוֹת** - וזהב רב, כטיט המושלך בחוצות.

ד. **הִנֵּה ה' יוֹרֵשָׁנָה** - הנה ה', יגרש אותם מארצם, **וְהִפָּה בְיָם חִילָה** - ואת כל החיילים שבצור, יכה ויטביע ביים, **וְהָיָא בָּאֵשׁ תֹּאכַל** - והעיר תשרף באש.

ה. **תֵּרָא אֲשַׁקְלוֹן וְתִירָא, וְעֵזָה וְתַחִיל מְאֹד** - הערים אשקלון ועזה יפחדו מאוד, בראותם את מפלת צור הגדולה, **וְעַקְרוֹן, כִּי הוֹבִישׁ מִבְּטָה** - והעיר עקרון (בארץ פלישתים), תתבייש על שהיתה מביטה אל צור שתעזור לה בצרתה, **וְאָבֵד מֶלֶךְ מַעֲזָה** - תאבד המלכות ממלך עזה, ותכבש ביד ישראל, **וְאֲשַׁקְלוֹן לֹא תֵשֵׁב** - מפני שגם היא תכבש ביד ישראל.

ו. **וַיֵּשֶׁב מִמְּזֹר בְּאֲשֶׁדוּד** - ובאשדוד, ישבו בניי, שהם כזרים ונכרים בה, **וְהִכְרַתִּי גְאוֹן פְּלִשְׁתִּים** - ואכרית את גאוותם של פלישתים, ולא ימשלו עוד בארצם.

ז. **וְהִסְרַתִּי דָמָיו מִפִּיו, וְשִׁקְצִיו מִבֵּין שִׁנָּיו** - אסיר מפלישתים את הרשעים, שהיו שופכים דם בניי, ובכך, כאילו אכלו בשר משוקץ ומאוס לפני ה', **וְנִשְׁאָר גַּם הוּא לְאֵלֵהֶינוּ** - והנשארים מהם, יהיו גם הם נאמנים לה' אלוקינו, **וְהָיָה כְּאֵלֶף בֵּיהוּדָה** - ויהיו כגדולים שבאנשי יהודה, **וְעַקְרוֹן כִּיבוּסִי** - ואנשי עקרון ישבו בתוך בניי, כיבוסי שישבו בתוך אנשי ירושלים ונתנו להם מס.

ח. **וְחִנִּיתִי לְבֵיתִי מְצַבָּה, מַעֲבָר וּמִשָּׁב** - אחנה ליד ביתי (ביהמ"ק), להגן על בניי מכל צבא ומעובר ושב, שיבואו להרע להם, **וְלֹא יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם עוֹד נֶגֶשׁ** - ולא יעבור עוד על ישראל, נוגש ולוחץ להרע להם, **כִּי עֲתָה רְאִיתִי בְּעֵינַי** - כי עתה, רואה אני את צרתם להגן עליהם, ולא אסתיר עוד את פני מהם.

ט. **גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן, הֲרִיעֵי בַת יְרוּשָׁלַם** - שמחו מאוד בני ציון, והריעו בקולכם בשמחה, **הִנֵּה מֶלֶךְ יְבוּא לָךְ** - מלך המשיח, **צְדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא** - צדיק הוא, ויושיע את ישראל, **עֲנִי** - ענותן וכנוע לפני ה'.

וְשֵׁם אוֹתָם כְּסוּס הוֹדוּ בְּמִלְחָמָה - יתן להם ה' גבורה, כסוס המראה את הודו, (את יופי כוחו וגבורתו), במלחמה.

ד. מִמָּנּוּ פָּנָה - מיהודה, יצאו מלכים (אבן הפינה, שהיא יסוד הבנין),

מִמָּנּוּ יִתַּד - שרים (יתד שעליו נשען העם במלחמתו), מִמָּנּוּ קִשֶׁת מִלְחָמָה - וחיילים גבורים שינצחו את אויביהם, (שינצחו את אויביהם בגבורתם, ללא עזרת זרים),

מִמָּנּוּ יֵצֵא כָּל נוֹגֵשׁ יַחְדָּו - וממנו (מיהודה), יצא כל נוגש - ללחוץ את הגויים.

ה. וְהָיוּ כִגְבֵרִים בּוֹסִים בְּטִיט חוּצוֹת בְּמִלְחָמָה - ירמסו את אויביהם בקלות, כטיט הנרמס בחוצות,

וְנִלְחְמוּ כִי ה' עִמָּם - ויצליחו במלחמתם, כי ה' עמם,

וְהָיְשׁוּ רֹכְבֵי סוּסִים - ובגבורת מלחמתם, יביישו את רוכבי הסוסים של האוייב.

ו. וְגִבְרָתִי אֶת בַּיִת יְהוּדָה - אתן גבורה לבית יהודה על אויביהם,

וְאֶת בַּיִת יוֹסֵף אוֹשִׁיעַ - ואף את עשרת השבטים, אשיב מגלותם,

וְהוֹשִׁבוֹתִים כִּי רַחֲמָתִים - ואושיב אותם בארצם, כי מרחם אני עליהם,

וְהָיוּ כַּאֲשֶׁר לֹא זָנַחְתִּים - וישבו בשלווה וברוב טובה, כאילו מעולם לא גלו,

כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱנֶם - כי אני אלוקיהם, ואענה להם בצרתם ואושיעם.

ז. וְהָיוּ כִגְבוּר אֶפְרַיִם - גם אפרים, יהיו כגיבורים במלחמה,

וְשִׂמַח לֵבָם כְּמוֹ יֵינ - ישמח ליבם בנצחונם על אויביהם, כמו השמח בשתיית יין,

וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ וְשִׂמְחוּ - את נצחון אבותם, וישמחו נְגַל לֵבָם בְּה' - ויגילו בנצחון ובישועת ה' על אויביהם.

ח. אֶשְׂרָקָה לָהֶם - ישרוק להם ה', לסימן, שישבו לארצם,

וְאֶקְבָּצֶם כִּי פְדִיתִים - ואקבץ אותם לארצם, כי הנה אני פודה ומציל אותם - מגלותם,

וְרַבּוּ כְּמוֹ רְבוּ - וירבו בבנים, כמו שרבו במצרים.

ט. וְאֶזְרְעֶם בְּעַמִּים - כי הנה, גם שזרעתי ופיזרתי אותם בין העמים,

וּבְמִרְחָקִים יִזְכְּרוּנִי - גם בארצות רחוקות, זכרו את ה' ואת תורתו,

וְחָיו אֶת בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ - ויחיו עם בניהם, וישבו לארץ.

י. וְהִשְׁבִּיתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּמֵאֲשׁוּר אֶקְבָּצֶם - אשיב ואקבץ אותם, ממצרים ומאשור,

טו. ה' צְבָאוֹת יִגַּן עֲלֵיהֶם - על ישראל, וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אֲבְנֵי קָלַע - ויאכלו ויכבשו וישחיתו את יֵינ, שהיו משליכים אבנים בקלע,

(קלע - כלי להשלכת אבנים), וְשָׁתוּ - דם האוייב,

הָמוּ כְּמוֹ יֵינ - ויהמו בקול כדרך השותים יין, וּמָלְאוּ כְּמִזְרֵק כְּזֵוֹיֹת מִזְבֵּחַ - יהיו מלאים בדם הרוגים, כמזרק הדם (כלי קבלת הדם), וכפינות המזבח שזורקים בהם דם הקרבנות.

טז. וְהוֹשִׁיעֶם ה' אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא - את ישראל,

כְּצֹאן עֲמוֹ - כמו שהרועה מושיע את צאנו, כך יושיע ה' את עמו,

כִּי אֲבָנֵי נֶזֶר - כי החשמונאים, שהם כאבנים טובות השמים על הנזר, על הכתר,

מִתְנוֹסְסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ - יהיו מורמים ונישאים בגדולה באדמת א"י.

יז. כִּי מָה טוֹבוֹ וּמָה יָפִינוּ - כי מה טוב ויפה, יהיה באותו הדור,

דָּגָן בְּחוּרִים - הדגן יתן כוח לבחורים, וְתִירוֹשׁ יִנוּבֵב בְּתֵלוֹת - והיין יגרום לבתולות,

לדבר דברי שיר והלל לה'. (ניב - דיבור, כמו: "בִּזְרָא נִיב שְׁפָתַיִם...") (ישעיהו נז' יט').

פרק י

א. שְׂאֵלוּ מַה' מִטֵּר, בְּעֵת מִלְקוֹשׁ - בקשו מה' שיוריד לכם גשם, אפילו בזמן המלקוש (הגשם האחרון בימי ניסן),

ה' עֹשֶׂה חֲזִיזִים - ה', הוא המביא עננים המביאים גשם,

וּמִטֵּר גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם, לְאִישׁ עֹשֵׁב בְּשָׂדֶה - ומטר גשם ירד לכל איש, על העשב שבשדה.

ב. כִּי הִתְרַפִּים דְּבַרוּ אֲנִי, וְהִקְוִסְמִים חֲזוּ שְׁקֵר - כי הנה, בעלי התרפים דברו בשם הע"ז דברי שקר והבל,

וְחַלְמוֹת הַשּׁוֹא יִדְּבְרוּ הַבֵּל יִנְחַמוּן - וכל הנחמות, שדברו נביאי השקר בחלומותיהם,

שקר והבל היו, (ודבר נביאי ה' התקיים, וגלו ממקומם),

עַל כֵּן נִסְעוּ - ממקומם, וגלו מארצם,

כְּמוֹ צֹאן יַעֲנֹו, כִּי אֵין רַעְיָה - ישראל היו כצאן ללא רועה ומנהיג, ונכנעו לפני אויביהם וגלו ממקומם.

ג. עַל הָרַעִים חָרָה אַפִּי - על מלכי הגויים, כועס ה',

וְעַל הָעֵתוּדִים אֶפְקוֹד - ועל השרים (עתודים - עיזים זכרים, ההולכים לפני הצאן), יזכור ה' את עוונם,

כִּי פָקַד ה' צְבָאוֹת אֶת עַדְרוֹ, אֶת בַּיִת יְהוּדָה - כי זכר ה' את עדרו, את ישראל, לנקום נקמתם,

נאם ה' ,
וְהִנֵּה אֲנִי מִמְצִיא אֶת הָאָדָם אִישׁ בְּיַד רֵעֵהוּ
וּבְיַד מִלְכוֹ - הִנֵּה אֲנִי נוֹתֵן אוֹתָם, שִׁיפְלוּ אִישׁ
בְּיַד רֵעֵהוּ, וְאִישׁ בְּיַד הַמֶּלֶךְ,
וְכַתְּתוּ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא אֲצִיל מִיָּדָם - יִשְׁבְּרוּ
הָאוֹיִבִים אֶת אֶרֶץ, וְלֹא אֲצִיל אֶת הַצֶּאֱנָן מִיָּדָם.
ז. וְאֶרְעָה אֶת צֶאֱנָן הַהֲרֵגָה - וְאֲנִי (ה'), רַעִיתִי אֶת
צֶאֱנָן הַהֲרֵיגָה,
לָכֵן עֲנִיִּי הַצֶּאֱנָן - בְּאֵמֶת, עֲנִיִּי הַצֶּאֱנָן הָיוּ בְּתַחֲלִילָה,
וְאֶקַּח לִי שְׁנֵי מְקָלוֹת, לְאֶחָד קָרָאתִי נְעָם וְלְאֶחָד
קָרָאתִי חֲבָלִים, וְאֶרְעָה אֶת הַצֶּאֱנָן - וּבִשְׁתֵּי
הַנְּהַגוֹת נִהְגַּתִּי עִמָּהֶם: הַנְּהַגָה שֶׁל מִקַּל נוֹעַם
וְהַשְׁפַּעַת רֹב טוֹבָה, וְהַנְּהַגָה שֶׁל מִקַּל חוֹבֵלִים,
הַמַּכָּה בְּצֶאֱנָן.
ח. וְאֶכְחָד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרַעִים, בְּיַרְח אֶחָד -
וּקְלַקְלוּ אֶת דְּרָכָם, עַד שְׁבֹזְמָן קֶצֶר הַכַּחֲדָתִי
שְׁלוּשָׁה מְנַהֲיגִים מִיִּשְׂרָאֵל,
וְתִקְצַר נַפְשֵׁי בְּהֵם, וְגַם נַפְשָׁם בְּחֻלָּה בִּי -
שֶׁכִּבִּיכּוֹל קֶצֶרָה נִפְשׁוּ שֶׁל ה' וּמֵאִסָּה בִּישְׂרָאֵל.
ט. וְאָמַר, לֹא אֶרְעָה אֶתְכֶם - לֹא אֶרְעָה וְאִשְׁגִּיחַ
עוֹד עַל הַצֶּאֱנָן,
הַמֵּתָה תְּמוֹת - הַעוֹמְדָת לְמוֹת בְּדָבָר - תְּמוֹת,
וְהַנִּכְחָדָת תִּכְחָד - וְהַעוֹמְדָת לְהַכְחָד בַּחֲרֹב -
תִּכְחָד,
וְהַנִּשְׁאָרוֹת, תִּאֲכַלְנָה אִשָּׁה אֶת בְּשָׂר רֵעוּתָה -
וְאֵלוּ שִׁישְׂאָרוֹ מִן הַצֶּאֱנָן, יֹאכְלוּ אֶחָד אֶת הַשְּׁנֵי
מֵרֹב רַעֲב.
י. וְאֶקַּח אֶת מְקַלִּי אֶת נְעָם, וְאֶגְדַּע אֹתוֹ - לְקַחְתִּי
אֶת מִקַּל הַנוֹעַם שֶׁבּוּ הַנְּהַגְתִּי אֶת הַצֶּאֱנָן, וְשִׁבַּרְתִּי
אוֹתוֹ,
לְהַפִּיר אֶת בְּרִיתִי, אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת כָּל הָעַמִּים -
וּבִכְךָ, הוֹפְרָה הַבְּרִית, שֶׁכִּאִילוֹ כִּרְתָה ה' עִם כָּל
הָעַמִּים, שֶׁלֹּא יִרְעוּ לִישְׂרָאֵל אִם יִשְׁמְרוּ אֶת
הַתּוֹרָה.
(שֶׁבְּהַנְּהַגָה שֶׁהִנְחִיג אֶת הַצֶּאֱנָן בְּמִקַּל נוֹעַם, שׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי כָּל
רֵעָה)
יא. וְתִפְרֹ בַּיּוֹם הַהוּא - הַבְּרִית עִם הָעַמִּים,
וְיִדְעוּ כֵּן עֲנִיִּי הַצֶּאֱנָן הַשְּׂמֹרִים אֹתִי - הַצַּדִּיקִים
שֶׁבְּעֲנִיִּי הַצֶּאֱנָן, הַשׁוֹמְרִים לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר ה',
כִּי דָבָר ה' הוּא - רֹב הַצְּרוֹת שֶׁעוֹשִׂים לְנוֹ
הָעַמִּים, גְּזִירָה הִיא לְפָנָי ה'.
יב. וְאָמַר אֲלֵיהֶם אִם טוֹב בְּעֵינֵיכֶם, הָבּוּ שְׂכָרִי -
אִם רּוֹצִים אַתֶּם, תִּנּוּ לִי (לֵה' , הַרְוֵעָה אֶת הַצֶּאֱנָן) אֶת
שְׂכָרִי עַל שְׁמִירַת הַצֶּאֱנָן עַד כַּעֲתָה, (וְשִׁכְרִי הוּא, שֶׁתַּעֲשׂוּ
מִצְוֹתַי),
וְאִם לֹא חָדְלוּ - וְאִם אֵינְכֶם רּוֹצִים חָדְלוּ לַעֲשׂוֹת
רְצוֹנִי, וְלֹא אֲשַׁגִּיחַ עֲלֵיכֶם כָּלִל,
וְיִשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף - שִׁקְלוּ לִי
בְּשִׁכְרִי מִשְׁקַל 30 כֶּסֶף (מִשַּׁל לְתוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ 30
צַדִּיקִים מִהַצֶּאֱנָן).

וְאֵל אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן אֲבִיאַם, וְלֹא יִמְצָא לָהֶם -
לְאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַלְבָּנוֹן (הַלְבָּנוֹן - א"י), וְלֹא יִמְצָא
לָהֶם דִּי מִקּוֹם. (כִּי יִרְבוּ מְאוֹד).
יא. וְעֵבֶר בָּיִם, צְרָה - הָאוֹמוֹת, שֶׁרַבִּים כְּמִי הִים,
תַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם צְרָה,
וְהָפָה בָּיִם גְּלִים - וַיִּכָּה בָהֶם ה', כְּמוֹ הַמַּכָּה
שְׂמֵכִים הַגְּלִים בַּחוּף,
וְהִבִּישׁוּ כָּל מְצוֹלוֹת יָאֵר - וַיִּתִּיבְשׁוּ כָּל הַמַּיִם
שֶׁבְּעוֹמֵק הִים, (שִׁיכַרְתּוּ הַגּוֹיִים),
וְהוֹרֵד גְּאוֹן אֲשׁוּר - וְתִרְדַּד הַגְּאוֹה מֵאֲשׁוּר,
וְשִׁבְט מִצְרַיִם יְסוּר - וְהַמַּמְשֵׁלָה תִּסּוּר מִמְּצָרִים.
יב. וְגִבְרַתִּים בְּה' - אֶתֵּן לָהֶם גְּבוּרָה מֵאֵת ה',
וּבְשֵׁמוֹ יִתְהַלְכוּ נְאֻם ה' - וּבִשְׁם ה' יִבְטַחוּ וַיִּלְכוּ
לְהַלְחֵם עִם אוֹיְבֵיהֶם.

פרק יא

א. פֶּתַח לְבָנוֹן דָּלְתֵיךְ - פֶּתַחוּ מַלְכֵי הָעַמִּים,
(שֶׁנִּמְשְׁלוּ לַעֲצֵי הַלְבָּנוֹן הַחֲזִיקִים), אֶת דְּלֹתוֹת אֶרְצְכֶם
לְפָנָי אוֹיְבֵיכֶם,
וְתֹאכַל אֵשׁ בְּאֶרְזֵיךְ - וְתֹאכַל אֵשׁ הָאוֹיִבִי אֶת
הַמַּלְכִּים הַחֲזִיקִים (הָאֶרְזִים שֶׁבְּלְבָנוֹן),
ב. הִילַל בְּרוּשׁ, כִּי נָפַל אֶרֶז - מִיִּלְלִים הַשְּׂרִים,
שֶׁנִּמְשְׁלוּ לַעֲץ הַבְּרוּשׁ (שֶׁאִינּוּ חֲזִק וְגָדוֹל כְּאֶרֶז), עַל
שֶׁנִּכְרַת הַמֶּלֶךְ, הָאֶרֶז,
אֲשֶׁר אֲדָרִים שִׁדְדוּ - שֶׁהַשְּׂרִים הַחֲזִיקִים נִשְׁדְּדוּ
עַיִי הָאוֹיִבִי,
הִילְלוּ אֱלֹהֵי בְּשׁוֹן - תִּילְלוּ עַצֵּי הָאֱלוֹן שֶׁבַּהֲרֵי
הַבְּשׁוֹן, (עַצֵּי הָאֱלוֹן חֲלָשִׁים מִעַצֵּי הַיַּעַר)
כִּי יִרְדַּע יַעַר הַבְּצִיר - כִּי יִרְדּוּ מִגְּדוּלְתָם, הָעֵרִים
הַבְּצוּרוֹת וְהַחֲזִיקוֹת כַּעֲצֵי הַיַּעַר.
ג. קוֹל יִלְלַת הָרַעִים, כִּי שִׁדְדָה אֲדָרְתָם - קוֹל
יִלְלַת הַמְּנַהֲיגִים נִשְׁמַע, עַל שֶׁנִּשְׁדְּדוּ חוּזְקֵם
וְשִׁלְטוֹנֵם, (שֶׁהוּא לָהֶם לְתַפְאֵרֶת ; אֲדָרְתָם, מִלְשׁוֹן אֲדִיר וְחֲזִק)
קוֹל שִׁאֲגַת כְּפִירִים, כִּי שִׁדְדוּ גְּאוֹן הַיִּרְדָּן - קוֹל
יִלְלַת הַמַּלְכִּים נִשְׁמַע, עַל שֶׁנִּשְׁדְּדוּ מֵהֶם מִקּוֹם
יִשִּׁיבְתֶם - בְּגֵאוֹן, בַּחוּזְק הַיִּרְדָּן. (מִקּוֹם שִׁלְטוֹנֵם)
ד. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי, רַעֵה אֶת צֶאֱנָן הַהֲרֵגָה -
אוֹמֵר ה' לְזַכְרִיָּה, שִׁיכִין רוֹעִים, מְנַהֲיגִים
לִישְׂרָאֵל, הַקְּרוֹאִים צֶאֱנָן הַמוֹכֵן לְהַרְיָגָה.
ה. אֲשֶׁר קִנְיָהּ יִהְרֹגוּ - אֲשֶׁר הַקּוֹנִים אֶת
יִשְׂרָאֵל, יִקְחוּ אוֹתָם לְהַרְיָגָה,
וְלֹא יֶאֱשְׁמוּ - וְאִין רוֹאִים כָּל אֲשֵׁמָה, בְּכַךְ
שִׁיְהָרוּ אֶת יִשְׂרָאֵל,
וּמִכְרִיָּהּ יֹאמְרוּ - וּמִי שִׁימְכּוֹר אֶת הַצֶּאֱנָן יֹאמַר:
בְּרוּךְ ה' - שֶׁמִּכְרַתִּי צֶאֱנָן, שֶׁאִין בּוֹ כָּל בְּרַכָּה,
וְאֶעֱשֶׂר - וְעוֹד קִבְּלַתִּי עֲלָיו כֶּסֶף וְהַעֲשֵׂרְתִּי,
(שֶׁנִּמְכְּרוּ מֵעַם לַעַם),
וְרַעִיָּהֶם לֹא יַחְמוֹל עֲלֵיהֶן - הַרְוֵעָה (ה') אֵינּוּ
מִרְחָם עַל צֶאֱנָנוּ.
ו. כִּי לֹא אַחְמוֹל עוֹד עַל יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ - א"י,

וְגַם עַל יְהוּדָה יִהְיֶה בְּמִצּוֹר עַל יְרוּשָׁלַם -
 ויכריחו הגויים את אנשי יהודה, שבערים
 מסביב ירושלים, לצור עמהם על ירושלים.

ג. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֲשֵׁים אֶת יְרוּשָׁלַם, אֲבָן
 מַעֲמָסָה לְכָל הָעַמִּים, כָּל עַמְסִיָּה שְׂרוּט יִשְׂרָטוּ
 וְנֶאֱסָפוּ עָלֶיהָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ - אתן את ירושלים
 להיות, כמו אבן גדולה, אשר כל מי שמעמיס
 וסוחב אותה - נשרט ונפגע.

(כך כל הצרים על ירושלים - יפגע)

ד. בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱסָפוּ הַ',

אֲכָה כָּל סוֹס בְּתַמְהוֹן, וּרְכָבוֹ בְּשַׁגְעוֹן - כל
 הסוסים ורוכביהם, הבאים על ירושלים, יוכו
 בתמהון ובשגעון, שלא ידעו לאן לפנות,

וְעַל בֵּית יְהוּדָה, אֶפְקַח אֶת עֵינַי - אך על אנשי
 יהודה הצרים בעל כרחם על העיר, אפקח את
 עיניהם ולא יוכו בשגעון ובתמהון,

וְכָל סוֹס הָעַמִּים אֲכָה בְּעוֹרוֹן - רק את סוסי
 העמים אכה בעורון, שלא יראו את הדרך
 בלכתם.

ה. וְאָמְרוּ אֶלְפֵי יְהוּדָה בְּלִבָם - גדולי אנשי
 יהודה הצרים על ירושלים, (כשיראו שהם ניצולים בין
 כל הצרים), יאמרו בליבם,

אֲמַצָּה לִי יִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם, בְּה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם -
 התחזקו עבורי אנשי ירושלים בתפילותיהם,
 שלא ננוק ככל העמים שסביבנו.

ו. בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֵׁים אֶת אֶלְפֵי יְהוּדָה, כְּכִיּוֹר אֵשׁ
 בְּעַצְמָם - החשובים שביהודה, ישובו וילחמו עם
 העמים שכפו אותם לעשות עמהם המצור, ויהיו
 דומים לכירה השורפת עצים בתוכה, (שישרפו את
 העמים שסביבם)

וּכְלַפִּיד אֵשׁ בְּעַמִּיר - וכמו לפיד אש, השורף
 עמיר, (חבילת שבילים),

וְאָכְלוּ עַל יְמִין וְעַל שְׂמֹאל אֶת כָּל הָעַמִּים סָבִיב
 - ישחיתו את כל העמים שסביבם,

וְיִשְׁבָּה יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחְתֵּיהָ, בִּירוּשָׁלַם - וישבו
 אנשי ירושלים במקומם - בירושלים.

ז. וְהוֹשִׁיעַ ה' אֶת אֶהְלֵי יְהוּדָה בְּרֵאשִׁינָה -
 הישועה תבוא בתחילה, ליושבי אהלי יהודה
 בערים שסביב ירושלים, ורק אח"כ לעיר
 ירושלים,

לְמַעַן לֹא תִגְדַּל תַּפְאֶרֶת בֵּית דָּוִד וְתַפְאֶרֶת יֹשֵׁב
 יְרוּשָׁלַם, עַל יְהוּדָה - כדי שלא יתפארו אנשי
 ירושלים, שאנשי יהודה נצלו רק בזכותם.

ח. בַּיּוֹם הַהוּא יִגֹּן ה' בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם - יגן ה'
 על יושבי ירושלים,

וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם - והיה החלש שבאנשי
 ירושלים,

בַּיּוֹם הַהוּא כְּדוֹד הַמֶּלֶךְ, - יהיה חזק וגיבור ביום
 ההוא - כדוד המלך,

יג. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, הַשְׁלִיכֵהוּ - את ה - 30 שקל
 כסף, את הצדיקים העושים רצוני,

אֶל הַיּוֹצֵר, אֲדוֹר הַיָּקָר - אל האוצר האדיר
 והחזק, אל ביהמ"ק,

אֲשֶׁר יִקְרָתִי מַעְלֵיהֶם - וזכות יקרה זו, עומדת
 מעליהם כעטרה על ראשם,

וְאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וְאֲשַׁלִּיךְ אֹתוֹ בַּיַּת ה' אֶל
 הַיּוֹצֵר:

יד. וְאֶגְדַּע אֶת מַקְלֵי הַשָּׁנִי, אֶת הַחֲבָלִים - ה'
 שבר את מקל ההנהגה השני, מקל החובלים,

לְהַפֵּר אֶת הָאֲחוּה בֵּין יְהוּדָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל -
 להפר את האחוה הרעה, שהיתה בין יהודה
 וישראל, שלמדו להרע כישראל.

טו. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, עוֹד קַח לְךָ כָּלִי רֵעָה אֹלֵי -
 קח לך כלי של רועה טיפש, שינהיג את הצאן.

טז. כִּי הִנֵּה אֲנֹכִי מְקִים רֵעָה בְּאֶרֶץ - רועה
 אוילי,

הַנִּכְחָדוֹת, לֹא יִפְקֹד - הנכחדות הסרות מן
 העדר, לא יזכור לשמרם,

הַנֶּעֱרָ, לֹא יִבְקֹשׁ - ואת הצאן הרך הצעיר, לא
 יבקש לדאוג להם,

וְהַנְּשַׁבֶּרֶת לֹא יִרְפָּא - ואת השבורה באחת
 מאבריה - לא ירפא,

הַנִּצְבָּה, לֹא יִכְלָל - העומדת במקומה מחולשה
 ומחולי, לא יפרנס אותה במקומה לחזק אותה,
 וּבִשְׂר הַבְּרִיאָה יֵאָכֵל,

וּפְרִסִיָּהוּ יִפְרָק - ואת פרסות רגלי הבריאה
 והחזקה, ישבור וישחית. (משל לשמנים ולעשירים)

יז. הוֹי רֵעֵי הָאֶלִיל - אוי על הרועה, המנהיג את
 ישראל, בהנהגה של הבל,

עֲזָבִי הַצֹּאן - העוזב את הצאן,
 חָרַב עַל זְרוּעוֹ, וְעַל עֵין יְמִינוֹ - תבוא החרב,
 ותכה על זרועו, ועל עינו שהביט על הצאן לנצל
 אותו לצרכו,

זָרְעוּ יְבוֹשׁ תִּיבֵשׁ, וְעֵין יְמִינוֹ כְּהָה תִּכָּהֶה - זרועו
 של הרועה תיבש, וראיית עינו תחלש, ולא יראה
 את הצאן שרוצה לנצל לעצמו.

פרק יב

א. מִשָּׂא דְבַר ה' עַל יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָפוּ הַ',
 נֹטָה שָׁמַיִם - ה', הנוטה והפורש את השמים,

וַיֹּסֵד אֶרֶץ - ואשר שם את יסודות הארץ,
 וַיִּצַר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ - ויוצר את רוחו אדם
 בתוך גופו.

ב. הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁם אֶת יְרוּשָׁלַם, סֶף רֵעַל לְכָל
 הָעַמִּים סָבִיב - הנה אני שם את ירושלים ככלי
 מלא ברעל, שיבואו כל הגויים להלחם עליה,
 ובירושלים יפלו.

אֲכַרִּית אֶת שְׁמוֹת הָעֲצָבִים מִן הָאָרֶץ, וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד - אֲכַרִּית אֶת הָעֵיז מִן הָאָרֶץ, כִּד שְׁלֹא יִשְׁאֵר לָהֶם זָכֶר,

וְגַם אֶת הַנְּבִיאִים - נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, וְאֶת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ: ג. וְהָיָה, כִּי יִנְבֵּא אִישׁ עוֹד - כַּאֲשֶׁר יִתְנַבֵּא אִישׁ נְבוֹאוֹת שֶׁקֶר,

וְאָמְרוּ אֲלֵינוּ אֲבִינוּ וְאִמּוֹ יִלְדֵינוּ, לֹא תַחֲיָהּ, כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם ה' - אֲבִינוּ וְאִמּוֹ שִׁילְדוּ אוֹתוֹ יֹאמְרוּ לוֹ: לֹא תַחֲיָהּ כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם ה',

וְדַקְרָהוּ אֲבִיהוּ וְאִמּוֹ יִלְדֵינוּ, בְּהִנְבְּאוֹ - וְהֵם עֲצָמָם יִדְקָרְהוּ בַחֲרָב עַל שִׁנְיָבָא שֶׁקֶר.

ד. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֵזְיוֹ בְּהִנְבְּאוֹתוֹ - נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר יִתְבַּיְשׁוּ, עַל שֶׁאֵין נְבוֹאוֹת הַשֶּׁקֶר שִׁנְיָבָאוּ מִתְקִימוֹת,

וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת שֶׁעַר - דֶּרֶךְ הַנְּבִיאִים הִיתָה לְלְבוֹשׁ אֲדָרֶת שִׁיעַר, וְהֵם לֹא יִלְבְּשׁוּ עוֹד לְבוֹשׁ זֶה, מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה,

לְמַעַן פָּחַשׁ - כַּדִּי שִׁיּוּכְלוּ לְהַכְחִישׁ הָאֱמֶת, שֶׁהָיוּ נְבִיאֵי שֶׁקֶר.

ה. וְאָמַר לֹא נְבִיא אֲנִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אֲנִי - וְיֹאמַר אִישׁ זֶה (הַנְּבִיא שֶׁקֶר) לְכוֹלֵם: לֹא נְבִיא אֲנִי אֲלֵא אִישׁ עוֹבֵד אֲדָמָה אֲנִי,

כִּי אָדָם הַקְּנִנִי מִנְעוּרֵי - כִּי אָדָם אֶחָד, קָנָה אוֹתִי מִנְעוּרֵי לְעֵבוֹד בְּאֲדָמָתוֹ.

ו. וְאָמַר אֲלֵינוּ - אָדָם, מָה הַמִּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ - בֵּין כְּתַפִּיךָ, (שֵׁשׁ מַלְקִין עוֹבְרֵי עֲבִירָה)

וְאָמַר אֲשֶׁר הִפִּיתִי בֵּית מֶאֱהָבִי - אֵלֹהֵי הַמִּכּוֹת, אֲשֶׁר הִיכּוּ אוֹתִי אוֹהֲבֵי, (בַּיָּד) שֶׁרָצוּ לִגְשֹׁר אֶת דַּרְכֵי.

ז. חָרַב, עוֹרֵי עַל רַעֲי - חָרַב ! הַתְּעוֹרְרֵי לְבוֹא עַל הָרוּעָה הַמוֹשֵׁל עַל יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹתָם, (מַלְכֵי הַגּוֹיִים הַמוֹשֵׁלִים בִּישְׂרָאֵל),

וְעַל גְּבֹר עֲמִיתִי - וְעַל הָאִישׁ, שֶׁחֲבַרְתִּי אוֹתוֹ לִי לְשִׁמּוֹר עַל צִאֲנִי, (חֲבֵר הוּא לִי בְרַעֲיִית הַצֹּאן)

נְאֻם ה' צְבָאוֹת, הִדְּ אֶת הָרָעָה, וְתִפּוֹצֵינָה הַצֹּאן - הִכִּי אֶת הָרוּעָה, וּפִיּוּצוֹ הַצֹּאן (יִשְׂרָאֵל),

וְהִשְׁבַּתִּי יָדֵי עַל הַצֹּעְרִים - וְאֲשִׁיב יָדֵי שְׁנֵית, לְהַכּוֹת אֶת הַשָּׂרִים הַקִּטְנִים.

ח. וְהָיָה בְּכֹל הָאָרֶץ נְאֻם ה', כִּי שְׁנַיִם בָּהּ יִכְרְתוּ וְיִגְוְעוּ, וְהִשְׁלִשִׁית יוֹתֵר בָּהּ - שְׁנֵי שְׁלִישִׁים מֵאֲנָשִׁי הָעוֹלָם יִכְרְתוּ וְיָמוּתוּ, וְרַק שְׁלִישׁ יִשְׁאֵרוּ.

וּבֵית דְּוִיד פְּאֵלֵהֵם, כְּמִלְאָד ה' לְפָנֵיהֶם - וּבֵית דוֹד חֲזָקִים כְּמִלְאָד אֱלוֹקִים, שִׁילְכוּ בְּרֹאשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה - וַיִּצְלִיחוּ.

ט. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֲבָקֶשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַם - בַּיּוֹם הַהוּא אֲבָקֶשׁ וְאֲרָצָה לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הָעַמִּים, הַבָּאִים לְהַלְחֵם עַל יְרוּשָׁלַם.

י. וְשִׁפְכְתִי עַל בֵּית דְּוִיד וְעַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים - אֲשַׁפּוֹךְ עַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, רִצּוֹן לְהַתְחַנֵּן וְלְהַפְצִיר לְפָנֵי ה', שִׁיתֵן לָהֶם חֵן וְרַחֲמִים,

וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר דִּקְרוּ - וַיִּבִּיטוּ עַל הַהֶרֶג שֶׁהֶרְגוּ בָהֶם הָאוֹמוֹת בְּשָׁנוֹת הַגְּלוּת,

וְסָפְדוּ עָלֵינוּ כְּמִסְפַּד עַל הַיְחִיד - וַיִּסְפְּדוּ עַל אוֹתָם הָרוֹגִים, כְּמוֹ מִסְפַּד שְׁעוֹשָׂה אָדָם עַל בְּנוֹ יְחִידוֹ,

וְהִמַּר עָלֵינוּ כְּהִמַּר עַל הַבְּכוֹר - וַיִּבְכוּ עָלֵינוּ בְּמִרְרוֹת לֵב, כְּמוֹ שְׁבוּכִים עַל בֶּן בְּכוֹר.

יא. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַל הַמִּסְפַּד בִּירוּשָׁלַם, כְּמִסְפַּד הַדְּדָרְמוֹן בְּבִקְעַת מְגִדוֹן - כְּמוֹ הַמִּסְפַּד שֶׁעָשׂוּ לְהַדְּרִימוֹן בְּבִקְעַת מְגִדוֹן. (מִסְפַּד גְּדוֹל וַיְדוּעַ בִּימֵיהֶם)

יב. וְסָפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד - כָּל מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה בְּאָרֶץ, יַעֲשׂוּ מִסְפַּד לְעֲצָמָם, מִשְׁפָּחַת בֵּית דְּוִיד לְבָד,

וּנְשֵׂיהֶם לְבָד - דֶּרֶךְ צְנִיעוּת שֶׁהַנְּשִׂים יִסְפְּדוּ בְּנִפְרָד מֵהַגְּבָרִים,

מִשְׁפָּחַת בֵּית נְתָן לְבָד, וּנְשֵׂיהֶם לְבָד: יג. מִשְׁפָּחַת בֵּית לֹוִי לְבָד, וּנְשֵׂיהֶם לְבָד, מִשְׁפָּחַת הַשְּׁמַעִי לְבָד וּנְשֵׂיהֶם לְבָד - הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁהִזְכִּיר הַנְּבִיא,

(מִשְׁפָּחַת דְּוִיד, נְתָן, לֹוִי וְהַשְּׁמַעִי), הָיוּ מִשְׁפָּחוֹת גְּדוֹלוֹת וַיְדוּעוּת בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן.

יד. כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנְּשָׂאוֹת, מִשְׁפָּחַת מִשְׁפָּחַת לְבָד וּנְשֵׂיהֶם לְבָד - כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁנִּשְׂאוּ, מִלְּבַד הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁהוֹזְכְּרוּ, יַעֲשׂוּ הַסְּפַד עַל הַמֵּתִים, כָּל אֶחָת בְּנִפְרָד.

פרק יג

א. בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה מְקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דְּוִיד וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם - יְהִיָּה מְקוֹר מַיִם (מַעְיִין מַיִם חַיִּים) נִפְתָּח לְצַרְכֵי יְהוּדָה הַיוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַם,

לְחַטָּאת וּלְנֶדֶה - וּמִמַּעֲיִן זֶה, יִקְחוּ מַיִם חַיִּים לְמִי אִיפֹר פְּרָה אֲדוּמָה, שְׂמִינִדִים (מְזִים) לְטַהַר טְמֵאֵי מֵתִים. { נִקְרָאִים גַּם מִי חַטָּאת (מַיִם שְׂמַטְהָרִים),

וְגַם מִי נִידָה (מַיִם שְׂמֵזִים) ; וְהוּא הַמַּעְיִין שֶׁנִּיבָאוּ יִחְזָקָאֵל וַיֹּאמֶר: "...וְהָיָה מַיִם יִצְאִים מִתַּחַת מִפְּתוֹן הַבַּיִת... ", יִחְזָקָאֵל מִז' א' ; "וּמַעְיִן מִבֵּית ה' יִצְאָ... " וַיֹּאמֶר ד' יח' }.

ב. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה' צְבָאוֹת,

ה. וְנִסְתָּם גֵּיא הָרִי - ינוסו כולם בפחד, בגאי שבין ההרים,
 כִּי יִגִיעַ גֵּי הָרִים אֶל אֶצֶל - כי הגיא יגיע עד מקום ששמו אצל, ולשם ינוסו,
 וְנִסְתָּם, כְּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרָעַשׁ, בְּיָמֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה - וינוסו כולם בפחד, כמו שנסו כשרעדה הארץ, בימי עזיהו מלך יהודה,
 (כשנכנס להקטיר קטורת בהיכל)
 וּבָא ה' אֱלֹהֵי, כָּל קְדָשִׁים עִמָּךְ - וה' ית', וכל מלאכיו יבואו עמכם (עם ישראל) להלחם על גוג.
 ו. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - בזמן התגברות הצרות לפני בא הגאולה,
 לֹא יִהְיֶה אֹר - גדול,
 יְקָרוֹת וְקִפְאוֹן - אלא אור וחושך ישמשו בערבוביא. יקרות - אור (כמו: "אם אָרָא אֹר כִּי יֵהֵל וְיֵרָם יִקַּב הַלֵּד", איוב לא' כו'), קפאון - חושך (קפאון - קפוא ועבה - שמחשיך הראיה). נמשל: שיהיו נבוכים, ולא ידעו אם הצרה היא הכנה לגאולה או תביא אותם לכליה ואבדון.
 ז. וְהָיָה יוֹם אֶחָד, הוּא יִדְעֵה לָהּ - ויהיה יום אחד, שזמנו ידוע לפני ה',
 לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה - וכאמור, אור וחושך ישמשו בו בערבוביא,
 וְהָיָה לַעֲת עֶרְבַּ יִהְיֶה אֹר - ובסוף אותו היום, כשיתגברו הצרות מאוד, יאיר ה' באור גדול ותבוא הישועה הגדולה.
 ח. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - כשיבקע הר הזיתים, יִצְאוּ מֵיָם חַיִּים מִירוּשָׁלַם - יצא מעיין מים חיים מירושלים, (כמו שניבאו יחזקאל (בפרק מז'), ויואל (בפרק ד'))
 חֲצִיִּים - חצי מהמים יזרמו,
 אֶל הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי - אל ים המלח (שבצד מזרח),
 וְחֲצִיִּים אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן - וחצי מהמים יזרמו לים התיכון שבמערב,
 בְּקִיץ וּבְחֹרֶף יִהְיֶה - והמים יזרמו, גם בימי הקיץ החמים, וגם בימי החורף הקרים. (שלא יתייבשו ולא יקפאו).
 ט. וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ - שתראה ותתגלה מלכות ה' לבדו בעולם,
 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד - שלא יזכירו עוד, שם אלוהים אחרים.

ט. וְהִבֵּאתִי אֶת הַשְּׁלֹשִׁית בְּאֵשׁ - וגם על השליש שישארו, אביא יסורים קשים כאש,
 וְצַרְפְּתִים כְּצַרְף אֶת הַכֶּסֶף, וּבְחַנְתִּים כְּבַחַן אֶת הַזָּהָב - ואצרוף ואנקה אותם מכל ליכלוך, כפי שצורפים את הכסף מכל סיג (פסולת הכסף), וכפי שבוחנים בדיקדוק את הזהב,
 הוּא יִקְרָא בְּשֵׁמִי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ - ורק הצדיקים הגמורים, שישארו ויקראו אל ה' באמת, יענה להם ה' ויצילם,
 אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא, וְהוּא יֹאמֶר ה' אֱלֹהֵי - ה' יאמר על ישראל שישארו: רק הם עמי הם, והם יאמרו על ה': רק הוא אלוקינו ואין עוד.

פרק יד

א. הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ - הנה יום עתיד לבוא מלפני ה', (שיום זה, שמור ומוכן לבוא)
 וְחִלַּק שְׁלָלָךְ בְּקִרְבְּךָ - ויחלקו את השלל מצבא גוג.
 ב. וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה - כל העמים, יֶאֱסָפוּ עִם גּוֹג לְהִלָּחֵם עַל יְרוּשָׁלַם, וְנִלְכְּדָה הָעִיר - ויכבשו את העיר ירושלים,
 וְנִשְׁסוּ הַבָּתִּים - אבני הבתים שיחריבו, ירמסו ברגליהם,
 וְהַנְּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה - וישכבו עם נשות ירושלים,
 וְיִצְא חֲצִי הָעִיר בְּגוֹלָה, וְיִתֵּר הָעָם - שלא יגלו,
 לֹא יִכְרַת מִן הָעִיר - וישארו בירושלים.
 ג. וְיִצְא ה' - ממקומו,
 וְנִלָּחַם בְּגוֹיִם הָהֵם, בַּיּוֹם הַלְּחָמוֹ בַּיּוֹם קָרַב - וילחם בכל הגויים, כמו ביום, שעשה קרב ומלחמה עם מצרים בים סוף.
 ד. וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם - וכבייכול, רגליו של ה' יעמדו, על הר הזיתים שממזרח לירושלים,
 וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִיו, מִזְרְחָה וְיָמָה - יבקע הר הזיתים ממזרח למערב,
 גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד - ויתוצר גיא גדולה מאוד,

י. יֵסוּב כָּל הָאָרֶץ כְּעֶרְבָה - ההרים שסביב ירושלים, יהפכו להיות מישור כערבה, כדי שגובהה ויופיה של ירושלים יראו יותר,
 מִגְבַּע לְרֵמוֹן - והמישור יתחיל מהגבעה שברימון (רימון - שם מקום),
 נָגַב יְרוּשָׁלַם - שנמצא מדרום לירושלים,

וּמֵשׁ - יזוז ויסור ממקומו,
 חֲצִי הָהָר צְפוֹנָה, וְחֲצִיו נֹגְבָה - חציו - לכיוון צפון, וחציו - לכיוון דרום.

על ירושלים, (מ - "השלישית", שיצרו ויפחנו ככסף וכזהב, וידבקו בה, לעיל יג' ט')

ועלו מדי שנה בשנה, להשתחות למלך ה' צבאות, ולחג את חג הסוכות - כל שנה בחג הסוכות (שבסוכות, היתה המלחמה וההצלה), יעלו לירושלים, להשתחוות, לחגוג ולהודות לה'.

יז. והיה אשר לא יעלה, מאת משפחות הארץ אל ירושלים, להשתחות למלך ה' צבאות - מי שלא יעלה להשתחוות לה',

ולא עליהם יהיה הגשם - לא יהיה להם גשם באדמתם. (שבחג הסוכות, נידונים על המים)

יח. ואם משפחת מצרים לא תעלה - לירושלים, ולא באה ולא עליהם - שעליהם, לא בא ויורד הגשם, כי משקים את ארצם מהנילוס,

תהיה המגפה אשר יגף ה', את הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסוכות - מגיפה יגוף אותם ה', על שלא עלו בחג הסוכות לירושלים, ולא ינקו מעונש.

יט. זאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל הגוים, אשר לא יעלו לחג את חג הסוכות - זה יהיה ענשם של הגויים, שלא יעלו בסוכות לירושלים. (של מצרים - מגיפה, ולשאר הגויים - עצירת המטר).

כ. ביום ההוא,

יהיה על מצלות הסוס, קדש לה' - גם את הפעמונים, שתולים בצוארי הסוסים, יקדישו לה',

והיה הסירות בבית ה', כמזרקים לפני המזבח - הסירות בבית המ"ק, (כעין סיר, להוריד את הדשן מהמזבח) יהיו רבים כמו המזרקים (כלי קבלת הדם).

כא. והיה כל סיר בירושלים וביהודה, קדש לה' צבאות - מריבוי הקרבנות שיקריבו, כל הסירים שבירושלים, יוקדשו לצורכי העבודה במקדש, ובאו כל הזבחים, ולקחו מהם ובשלו בהם - וכל הזבחים זבח, יקחו סירים אלו, ובשלו בהם בשר השלמים,

ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות ביום ההוא - ולא יהיו עוד סוחרים המוכרים סירות או נחושת לעשות ממנה סירות, כי רבים יתנדבו ויקדישו כלים.

וראמה - ותהיה ירושלים רמה וגבוהה מכל סביבותיה,

וישבה תחתיה - במקומה הראשון, למשער בנימן, עד מקום שער הראשון, עד שער הפנים, ומגדל חננאל עד יקבי המלך - שמות מקומות בגבול ירושלים. יקבי המלך - יקבים ליינות המלך.

יא. וישבו בה - בירושלים, בשלום ובשלחה, וחרם, לא יהיה עוד - והרג, לא יהיה עוד בירושלים,

וישבה ירושלים לבטח - וישבו בירושלים בבטחה.

יב. וזאת תהיה המגפה, אשר יגף ה' את כל העמים, אשר צבאו על ירושלים - וכך תהיה המכה שיכה ה' את כל העמים שנקהלו להלחם על ירושלים:

המק בשרו, והוא עמד על רגליו - ימס בשרם כשהם עומדים על רגליהם,

ועיניו, תמקנה בחריהן - ועיניהם ימסו בתוך חורי העינים,

ולשונו, תמק בפיהם - ולשונם, תימס בתוך פיהם.

יג. והיה ביום ההוא,

תהיה מהומת ה' רבה בהם - יביא ה' ביניהם מהומה גדולה,

והחזיקו איש יד רעהו, ועלתה ידו על יד רעהו - וכאשר יחזיק איש את יד חברו לעזור לו, יחשוב אותו לאויבו, ויעלה את ידו להכותו.

יד. וגם יהודה תלחם בירושלים - כאמור לעיל יב' ב': "...וגם על יהודה יהיה במצור על ירושלים...", שיכריחו הגויים הצרים על ירושלים, את אנשי יהודה, שבערים מסביב ירושלים, לצור עמהם על ירושלים.

ואסף חיל כל הגוים סביב - ויאספו אנשי יהודה, את העושר ממחנה גוג, אחר המגיפה:

זהב, וכסף, ובגדים לרב מאד:

טו. וכן תהיה מגפת הסוס, הפרד, הגמל, והחמור, וכל בהמה, אשר יהיה במחנות ההמה, כמגפה הזאת - גם הבהמות של מחנה גוג, ינגפו כמו האנשים. (המק בשרו וכו')

טז. והיה כל הנותר, מכל הגוים הפאים על ירושלים - ואלו שישארו בחיים, מהגויים שבאו